

## Živela naša slavna in junaška Jugoslovanska armada



Organizator JA, vrhovni komandant oboroženih sil in minister za narodno obrambo, maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito

Predsednik zvezne vlade, minister za narodno obrambo in vrhovni komandant oboroženih sil FLRJ, maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito je določil 22. decembra za »Dan Jugoslovanske armade«, ki ga bo naša armada obhajala vsako leto kot svoj praznik. Proglasitev dneva Jugoslovanske armade je pomembno priznanje naši armadi. Ta dan slave z armado tudi naši narodi, ki so jo vzgojili in vzljubili kot svoje najdražje dete. Tako je praznik Jugoslovanske armade tudi praznik naših narodov.

22. december je bil izbran za Dan Jugoslovanske armade zato, ker je bila tega dne pred šestimi leti ustanovljena I. proletarska brigada, prva enota naše redne vojske, ki se je razvila iz partijskih odredov. Proletarske brigade so postale jedro naše armade.

Naša armada je nastala na poseben način, tako kot doslej še ni nastala nobena vojska. Nastala je v borbi proti okupatorju in proti njegovim domačim pomagačem, narodnim izdajalcem. Rasla je na okupiranem ozemlju iz partijskih odredov brez zaledja, brez lovorn orožja in brez skladišč z vojno opremo in hrano. Naša armada je nastala v nenehni in surovi borbi. Nastala ni na povleki od zgoraj, temveč so jo rodile življenjske potrebe ljudstva naših narodov, ki so po kričih izdajalskih vladajočih razredov aprila 1941 padli v fašistično suženjstvo. In iz tega suženjstva je vodila edina pot — oborožena borba. Na klic Komunistične partije, ki je zavestno izražala skrivne misli in težnje vsega našega delovnega ljudstva, so vstali jugoslovanski narodi proti okupatorju. Ljudstvo — oropano orožja, ki so predali izdajalski generali stare jugoslovanske vojske fašističnemu okupatorju — je šlo goloročno v boj in se v boju oboroževalo z zaplenjenim orožjem. V borbene enote so se združevali delavci, kmetje in poštenti inteligenti, vsi resnični rodoljubi, ki jim je bila neodvisnost domovine sveta stvar. Tako je bila naša vojska v resnici oboroženo ljudstvo samo, ki je stopilo v boj za svojo svobodo in neodvisnost domovine!

Taka pot nastanka ljudske armade ni v današnjih družbenih pogojih svojstvena le v Jugoslaviji, temveč je prav tak način nastanka ljudske armade najbolj prikladen današnjemu stanju družbenih sil povsod, kjer narodi trče v imperialističnem jarmu. Pot nastanka Jugoslovanske armade priča o slabitvi imperializma, o zpožitvi splošne krize kapitalizma in dokazuje, da je mogoča in uspešna tudi borba malih narodov, da se lahko tudi oni uprejo s svojimi silami imperialističnemu nasilju. Zasluga Komunistične partije Jugoslavije in posebej tovariša Tita pa je, da sta v zapletenosti družbenih dogajanj naše dobe našla to pot, ki

je bila za naše narode tudi edina rešilna pot — pot zmage in svobode.

Jugoslovanska armada je nova armada, ki ima nov značaj in cilj, posevem drugačen od armad v kapitalističnih državah in posebej še od stare jugoslovanske vojske. Sam nastanek in razvoj naše armade kaže na njen nov značaj in nove naloge. Ona je resnično narodna vojska. Ona je branilec neodvisnosti vsakega naroda Jugoslavije in obenem vseh jugoslovanskih narodov. Naša armada je s krevjo, prelilo v bojih, za veke povezala med seboj naše narode in je danes žarišče njihovega bratstva in enotnosti. V njej so uteljene vse osebnostne tradicije jugoslovanskih narodov, ki so se stoletja borili za svojo narodno neodvisnost in v tej borbi težili k združitvi svojih sil, da bi lažje kljubovali sovražnim napadom.

Naša armada je ljudska revolucionarna armada, nastala v narodnoosvobodilni vojni, ki je bila hkrati tudi proces naše ljudske revolucije. Njo sestavljajo delovni ljudje, ki je niso ustvarili, da bi čuvala kapitaliste in veleposelstnike, njihovo oblast in njihove kapitale, temveč so jo ustvarili v največjih mukah suženjstva, da bi se osvobodili jarma okupatorjev in tudi domačih izkoriščevalskih oblastnikov, ki so pomagali okupatorju obesiti jarem suženjstva na vrat narodov Jugoslavije. Naša armada je veren čuvar pridobitev osvobodilne borbe.

Naša armada je nova po duhu in idejah, ki jo prevezajo in ki so jo vodile v borbah. Ona je prežeta z najbolj doslednimi demokratičnimi idejami, ki sta jih dala svetu Lenin in Stalin. Od tod tudi njena moralnopolitična enotnost, ki ji daje silno moč. Od tod tudi množični heroizem v naši vojski, ki ga ni med zadnjo vojno razvila v lolični meri nobena druga armada, razen Rdeče armade. Ideje o borbi za svobodo narodov, za pravice delovnih ljudi, za bratstvo in enakopravnost narodov, te ideje, ki jih je pri nas mojstrsko uresničil tovariš Tito z vstajo ljudskih množic in z borbo za zgraditev države, »so napravile iz naših navadnih, malih ljudi, od katerih vladajoči razredi niso pričakovali ničesar, razen da bi jim bili sužnji, največje junake v zgodovini naših narodov, sposobne premagati vse težave, zdobiti vse trdnjave — sposobne ustvariti novo in srečnejše življenje« (Džilas).

Ljudstvo ljubi svojo armado! Sad je njegovih največjih in najplemenitejših naporov. Za njeno izgraditev so dali življenje največji junaki. Ljubezen ljudstva do svoje vojske je bila med vojno izpričana z nešteti primeri. Ljudstvo in vojska sta bila eno, en sam bojni tabor proti fašističnemu osvajačemu in njihovim pomagačem. Ljudstvo je z vsemi silami krepilo svojo vojsko, vojska pa je bra-

nila ljudstvo, od katerega je dobivala svojo moč. Naša armada je ostala vseskozi verna ljudstvu kot veren sin svoji materi.

Pod vodstvom svojega vrhovnega komandanta maršala Tita, njenega tvorca in graditelja, je Jugoslovanska armada osvobodila našo domovino in se ovcenala z nevenljivimi veni slave in zmag. Ime tovariša Tita je nerazdružljivo povezano z nastankom in razvojem naše armade, z vsakim njenim uspehom in njeno zmago.

Borci armade, ki so padli v boju za osvoboditev, so s svojimi življenji postavili temelje novi Jugoslaviji, domovini svobodnih ljudi in enakopravnih narodov, in tlakovali pot v socializem, kate-rega danes gradi naše delovno ljudstvo. Naši narodi se zato danes s hvaležnostjo spominjajo padlih borcev in vseh tistih žrtev, ki so padle zato, da lahko danes mi v svobodi in miru gradimo srečo sebi in otrokom.

Jugoslovanska armada — velika pridobitev osvobodilne borbe — je naš ponos. Ponosni smo nanjo. Ona je naša. Tako nam je blizu kot rodni otrok. In naši narodi skrbno bdijo nad njo, kot nad svojim ljubljencem. Nanjo polagajo velike nade. Zaupali so ji častno in odgovorno nalogo, da brani ozemlje naših narodov pred imperialističnimi grabeži, da straži novo Jugoslavijo in njene temelje — ljudsko oblast ter bratstvo in enotnost naših narodov. Ona čuva zaželeni mir našim narodom, da lahko v miru grade svojo bodočnost. In prav zato nam je danes še posebno draga in naši delovni ljudje še z večjim zaupanjem gledajo nanjo. Naša armada se vsak dan bolj in bolj izpopolnjuje in vedno bolj je silno udarno kladivo. Naša moč je najbolj sigurna obramba pred imperialističnimi hijenami. »Imperializem je kakor hijena, gleda, kje bi lahko čimbolj poceni uspel in nekaj izlekel, čimbolj poceni uresničil svoj načrt... Očividno je, da gre imperializem tja, kjer ne naleti na velik odpor.« (Tito.) Jugoslovanska armada in z njo vsi naši narodi so pripravljani, da branijo svojo narodno neodvisnost, svojo ljudsko oblast in mir, ki nam je potreben. Mi delamo in gradi-



mo in ne mislimo na vojno. Toda ne pozabljamo besed, ki nam jih je rekel tovariš Tito: »Delajmo, kot da bi bil mir sto ali pet sto let, toda pripravljajmo se — in pripravimo se — kol da bi se začela vojna že jutri.«

Dan Jugoslovanske armade praznujemo ob koncu pregega leta naše prete Tilove pelletke. Naše ljudstvo se je z vso silo vrglo v novo veličastno borbo za zgraditev socializma — v borbo, podobno po veličini narodnoosvobodilni borbi. Ono mirno gradi, ker bdi nad njegovim delom naša armada. Toda naša armada tudi sama neposredno pomaga pri napornem delu naših narodov. Njena največja pomoč je pomoč pri vzgoji kadrov, pri oblikovanju lika novega človeka. V armadi se

sinovi naših narodov nauče norih strok dela, pridobe si veliko splošno izobrazbo in spoznavajo se z zakoni naše družbene stvarnosti, postajajo ljudje, ki vedo, kam vodi pot družbenega napredka. V njej se oblikujejo ljudje v zavedne borce in graditelje. Jugoslovanska armada je vzčen soustvarjalec naše pelletke.

Naša armada je armada osvobojenih narodov, ki grade svojo srečnejšo in lepšo bodočnost. »V naši ljudski armadi je svet našega ljudstva; armada je hrbtenica vsega našega življenja, stražar naše neodvisnosti, ki nam omogoča, da zgradimo boljše življenje naših narodov, da iz zaostale dežele ustvarimo cvetoči vrst srečnih in za vedno svobodnih ljudi.« (Džilas.)

## Po podpisu pogodbe med Jugoslavijo in Rumunijo

### Maršal Tito predtedniku rumunske vlade dr. Grozi

Stamora Moravica, 21. dec. (Tanjug). Na povratku iz prijateljske demokratične Rumunije je poslal maršal Tito z jugoslovansko-rumunske meje predsedniku rumunske vlade dr. Petru Grozi naslednjo brzojavko: **Dovolite, gospod predsednik, da se Vam v imenu delegacije vlade FLRJ in v svojem imenu najpristraneje zahvalim za prisrčen sprejem in toplo gostoljubje, na katerega smo naleteli pri Vas in Vašem ljudstvu med našim bivanjem v Vaši državi.**

### Rumunsko ljudstvo se je z izrazi hvaležnosti poslovilo od jugoslovanske vladne delegacije

Stamora Moravica, 21. dec. (Tanjug). Predsednik vlade FLRJ maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito, ministri Aleksander Ranković, Sreten Zujović, Stanoje Simić, Todor Vujasinović ter drugi člani jugoslovanske delegacije so se odpeljali predvčerajšnjim ponoči s posebnim vlakom proti rumunsko-jugoslovanski meji. Pri odhodu jih je prisrčno pozdravljala velika množica prebivalcev Bukarešte in predstavnikov rumunskih oblasti s predsednikom vlade dr. Petrom Grozo na čelu.

Prebivalstvo je že od zgodnjega jutra pričakovalo jugoslovanske goste v raznih krajih in navdušeno vzklikalo maršalu Titu in jugoslovanski delegaciji. Ljudstvo Rumunije, delavci, kmetje in delovna inteligenca je hotela pokazati jugoslovanskim državljanom na njihovem povratku izrazi hvaležnosti za njihovo vztrajno delo za vzpostavitev bratskih odnosov med narodi v tem delu sveta ter izgradnjo trdnega in trajnega mira. Svoje razpoloženje so državljani Rumunije izražali s prisrčnimi vzkliki, mahanjem rok, metanjem cvetja in petjem jugoslovanskih pesmi.

Na pozdrave so odzdravljali maršal Tito, člani jugoslovanske delegacije in predstavniki rumunske vlade z ministrom Georgijem Dezom na čelu, ki so spremljali jugoslovansko delegacijo do meje.

V Temišvaru, kjer je stal poseben vlak nekaj časa, je priredilo veliko število meščanov in prebivalcev okoliških vasi, med katerimi so bili tudi številni Srbi — kmetje in kmetice, maršalu Titu in članom jugoslovanske vlade zelo prisrčen sprejem.

Maršala Tita so v imenu zbranega ljudstva pozdravili predstavniki oblasti, rumunske vojske, mladine in pionirjev, srbskega prebivalstva in kmeč-

kega komiteja Komunistične partije Rumunije, ki so izrazili željo rumunskih državljanov, da nadaljujejo skupno z narodi Jugoslavije in drugimi svobodoljubnimi narodi vztrajen boj za mir in uresničenje resnične ljudske demokracije.

Po krajšem razgovoru s predstavnicami žena, predstavniki pionirjev in z neko srbsko kmetico iz mestne okolice, se je maršal Tito poslovil od prebivalstva.

Na obmejni rumunski postaji Stamora Moravica so se poleg velikega števila delavcev in kmetov iz tega kraja in okoliških krajev od maršala Tita in drugih gostov poslovili tudi predstavniki rumunske vlade in veleposlanik v Bukarešti Radonja Golubović.

## Maršal Tito je svoje veliko vojaško delo zaključil z dejanji državnika

Organ češkosl. armade ob 6. obletnici ustanovitve Jugoslovanske armade

Praga, 21. dec. (Tanjug). Ob šesti obletnici ustanovitve Jugoslovanske armade piše »Obrana Lidu«:

»Jugoslovanska armada in ljudstvo tvorita enotno borbena celoto. Jugoslovanski narodi so videli še med narodnoosvobodilnim bojem, da se nova armada ne bori samo proti nemškimi okupatorjem, ampak tudi proti lastnim izdajalcem in hoče ustvariti nov ljudski režim, ki bo skrbel za enakopravnost vseh jugoslovanskih narodov.

Današnja Jugoslovanska armada je armada novega tipa, kakršne do sedaj

### Podpis pogodbe so svečano proslavili po vsej Rumuniji

Bukarešta, 21. dec. (Tanjug). Vest o sklenitvi jugoslovansko-rumunske pogodbe o prijateljstvu, vzajemnem sodelovanju in medsebojni pomoči je naletela na velik odmev v vsej Rumuniji.

V Jasiju se je udeležilo 35.000 ljudi mitinga, ki je bil sklican ob tej priloiki, v Clužu se je udeležilo mitinga 40.000 ljudi, v Ploestiju 35.000 itd.

Rumunski tisk je objavil na prvih straneh besedilo jugoslovansko-rumunske pogodbe ter uradno poročilo o obiski delegacije jugoslovanske vlade v Rumunije ter številne fotografije z velikega mitinga, ki je bil po podpisu pogodbe v Bukarešti. Vsi listi pišejo, da je bilo na mitingu navzočih 750 tisoč državljanov iz Bukarešte in notranjosti.

### Maršal Tito in člani delegacije so se vrnili v Beograd

Beograd, 21. decembra. (Tanjug). Predsednik ministrskega sveta FLRJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito in člani delegacije jugoslovanske vlade so se po tridnevnem bivanju v Rumuniji včeraj ob 17. uri vrnili v Beograd.

še ni bilo v zgodovini narodov Južnih Slovanov, Josip Broz-Tito je svoje veliko vojaško delo zaključil z dejanji državnika. S sklenitvijo zavezniških pogodb s slovenskimi državami ter vrsto pogodb, sklenjenih s sosednimi narodi, je dosegel, da Balkan ni več sod smodnika, ampak steber mirovne politike.

Zato smo ponosni, ker je naša zavezniška pogodba z novo Titovo Jugoslavijo poleg pogodbe s Sovjetsko zvezo in Poljsko glavna opora varnosti naše države, s čimer so ustvarjeni pogoji bodočega mirnega sodelovanja v duhu slovenske vzajemnosti.

Generallajtnant Koča Popović:

# Tito-organizator zmag narodno-osvobodilne vojne

I.  
Tovariš Tito je pojasnil, v čem je specifičnost osvobodilne borbe in revolucionarne preobrazbe Jugoslavije. Zdjaj je popolnoma jasno, v čem so tudi specifični vojaški elementi naše borbe. Naglasiti je pa treba, da je bila zmaga mogoča le zato, ker je naše vrhovno politično in vojaško vodstvo vse to sprevidelo ter razumelo in napravilo zaključke za akcijo pred oboroženo borbo in med njo.

Ce si zdaj ogledamo razvoj vstaje in vojske, dobimo vtis enakomernega, logičnega, naravnega in stalnega močnega naraščanja. To se nam zdi zaradi tega, ker vse nadaljnje faze borbe povezuje linija oborožene borbe, ki je bila jasno postavljena in podrobno obdelana iz enotnega vodilnega središča, pa tudi trdno in dosledno uresničena iz istega središča. Dejansko pa je bilo treba to enotno linijo ustvarjati in uresničevati v zelo različnih, pogosto izredno težavnih in zamotanih situacijah. Skratka, treba je bilo vojskovati se, to je ustvarjati vojsko, voditi številne velike ofenzivne in defenzivne operacije. Zaradi tega je še zelo malo povedano o naši vojski in njenem razvoju, če je kratkoma rečeno, da se je razvijala iz partizanskih odredov in da je uporabljala partizanski način vojskovanja.

Tovariš Tito je ostro zavrnil trditve nekaterih ljudi, da je bil uspeh naše borbe rezultat nekakšnih posebno srečnih okoliščin in slučajnosti, v takšnih namišljenih izredno ugodnih političnih in geografskih ugodnostih, kakršne so n. pr. »visoke gore«, »narodnostna neenakopravnost« itd. Ob tej priliki je pojasnil, zakaj je bila narodnostna neenakopravnost premagana s pravilno linijo Komunistične partije glede narodnostnega vprašanja, odnosno kako je narodnostno vprašanje tedaj, ko so se množice prepričale v pravilnost linije, postalo eden močnih vzvodov v osvobodilni borbi. Omenjamo to pojasnilo zato, ker nam lahko postane ključ za razumevanje vrste trenutkov narodnoosvobodilne borbe. Zelo značilno je zaradi tega, kako je naše vojaško politično vodstvo premagovalo ter izpreminjalo v prid tudi najtežavnejše, negativne činitelje.

Ni dvoma, da so se naši odredi in jedinice od začetka in ves čas vojne borili pod pogoji, ki so bili tudi vojaško izredno težavi in izredno neugodni. Stara vojska je bila premagana, dežela poteptana in razkosana. Vse je bilo treba začeti znova: ustvarjati takó vojsko kakor orožje, kadre in pridobivati si vojne izkušnje ter ustvarjati — samo državo. Vse je bilo treba graditi in razvijati nadalje med vojno sredi nenehnih ogorčenih borb v položaju, ko je bil sovražnik po številu in tehniki absolutno močnejši tik od samega konca vojne. Vendar se kljub vsem tem nenavadno neugodnim činiteljem naša armada ni prenehala razvijati niti trenutke, rasti in se krepiti, zadajati čedalje hušje udarce okupatorski in kvilinski vojski in končno je zmagala. Za nas so tako postale ugodne okoliščine — »zemljepisne razmere«, to se pravi »visoke gore«, kakor tudi — ravnine. Postale so kolikor je bila naša vojska pravilno vodena, vzgajana ter se je naučila vse te in druge razne »razmere« pravilno izkoriščati v borbi. Razumljivo je, da je bilo to mogoče samo zaradi tega, ker se je tov. Tito med vsem svojim delom opiral na takšne pozitivne sile, kakršne so bile: prekaljena, zrela, odlična Komunistična partija, ljudske množice, ki so bile pripravljene na vse žrtve za svojo končno osvoboditev od okupatorja in starega reakcionarnega režima. Vsi trajni subjektivni činitelji so postali odločilni, objektivni činitelji v organiziranju, razvijanju in izidu vstaje. Postali so — kar je jasno razvidno zdaj — odločilni činitelji tudi za vso nadaljnjo zgodovino narodov Jugoslavije.

II.  
Ni treba dokazovati, kako je bila zamotana naloga ustvaritve osvobodilne vojske pod pogoji okupacije, tako rekoč takoj po njenem koncu. Zato ni bilo nobenih, niti ne najsplošnejših primerov ne v bližnji in daljnji zgodovini. Nemci so svojo bliskovito vojno uspešno končali proti stari Jugoslaviji, vendar je po uspešno končani »bliskoviti vojni« nastala v Jugoslaviji nova vojska, proti kateri so začela nove bliskovite vojne popolnoma odpovedala. Za ustvaritev takšne vojske je bilo treba povsem natančno poznati in oceniti svoje latentne sile in možnosti, kakor tudi latentne slabosti v resnici močnega in nevarnega sovražnika, ki je bil tedaj na vrhuncu svoje moči. Slo je za organiziranje borbe pod pogoji okupacije proti sovražniku, ki je imel visoko vojaško organizacijo, bil je najbolj moderno oborožen, s profesionalnimi oficirji ter generali. Za uspešno borbo proti njemu ni bilo dovolj, da je bila naša vojska moralno-politično močnejša že s tem, ker se je borila v pravični osvobodilni vojni. To je bil eden glavnih činiteljev zmage. Toda treba je bilo imeti še vojsko, ki bi bila sposobna proti takšnemu sovražniku, sposobna tudi po svojih organizacijskih oblikah in načinu delovanja. V začetku vojne in pozneje ves čas med njo je bilo treba izdajati odloke za razvoj vojske in razmah operacij brez podcenjevanja, kakor tudi brez precenjevanja svojih in sovražnih sil, brez zamujanja in brez zaletavanja.

Vsaka zakasnitvena ali prenegljenost, vsako precenjevanje ali podcenjevanje bi bilo lahko usodno za nadaljnji razvoj in uspeh vstaje. Treba

je bilo izbrati takšne smernice in uporabiti načine delovanja, s kakršnimi smo zadajali najboljše udarce sovražniku. Pravočasno je bilo treba odkrivati sovražne naklepe, jih ovirati ali jih preprečiti s pravočasnim in učinkovitimi protikužami. To ogromno nalogo vsestranskega vodstva vojske pod tako izjemno zamotanimi pogoji je prevzel in izpolnil tovariš Tito. Ce se govori, da je bila pri nas partizanska vojna, to ni dovolj točna označitev dogodkov iz več razlogov. Posebna značilnost naše partizanske vojne je bila v tem, da je bila osnovna oblika oborožene vstaje, in sicer osnovna ne le glede ilegalne borbe v mestih, temveč zaradi tega, ker naša »partizanska vojna« ni bila in ni mogla biti le dopolnitev — na izgubljenem delu ozemlja — regularne vojske, v kateri se vojskujejo regularne čete, dopolnitev glavnine vojske za ohranjenega ozemlja, to se pravi v široki zaslombi na organizirano zaledje in oblast, državo. Vojska se je oboroževala edino s tem, kar je jemala sovražniku. Vendar smo šli tudi pod temi pogoji v borbo za končno osvoboditev dežele.

»Borba, tako partizanski odredov, kakor tudi nove ljudske armade ni imela epizodnega značaja. Ne, to je bila permanentna vojna, krvava vojna z vsemi svojimi posledicami, vojna do iztrebljanja proti okupatorju in domačim izdajalcem« (Tito). Prav zaradi tega smotra vstaje, ki je doletela tudi največjo ostrino borbe, vojska ni mogla ostati v začetnih organizacijskih oblikah in začetnih oblikah vojskovanja, to se pravi, ni se mogla omejit na partizanske akcije. »Treba je bilo ustvariti vojsko, ki ne bo sposobna le povzročiti sovražniku škodo temveč ga tudi točiti, zmagovati, ki bo sposobna sprejeti tudi frontalno borbo, zasesti mesta in trdnjave — osvoboditi svojo deželo« (Kardelj). Razvoj vstaje in zagotovitev njenega uspešnega razvoja sta že zelo zgodaj — ob koncu leta 1941. in v začetku 1942. — narekovala novo višjo organizacijo vojske in nove višje oblike vojskovanja. Tedaj so bile formirane prve regularne brigade iz katerih so se pozneje rodile divizije in korpusi ter se ustanovila narodno-osvobodilna vojska Jugoslavije. Hkrati je borba prešla okvir čisto partizanske vojskovanja in došla značaj »kombinacije partizanskega vojskovanja s frontalnimi borbami, za kar je bil pogoj svobodno ozemlje in formiranje velikih vojaških enot, divizij in korpusov« (Tito). Od tedaj je končno tudi pomen naše borbe daleč prešel meje Jugoslavije. V posameznih bitkah je tedaj na naši in sovražni strani že leta 1942. sodelovalo po več divizij in v teh bitkah je sovražnik uporabljal vse vrste orožja, mi pa orožje, ki se nam ga je dotlej posrežilo iztrgati sovražniku. V naših glavnih operacijah so imeli velik pomen žer artiljerija, oddelki za zveze, inženjerski, sanitetni in drugi oddelki za službo v zaledju.

### III.

Vojaško politične posledice takšne krepitve naše vojske in čedalje večja nevarnost ki je pomenila za stabilnost vsega balkanskega bojišča, so primorale Nemce, da so imeli v Jugoslaviji ves čas med vojno več desetih svojih satelitskih divizij. Morali so se boriti proti nam in se lotevati številnih čedalje večjih ofenzivnih operacij. Mirno lahko rečemo, da so posamezne operacije po svojem obsegu, silah in zlasti po zamisli, pomenu in daljnosežnosti zastavljenih smotrov imele strateški obseg. Naglasiti je treba, da se je vse to končalo z neuspehom. Zato, ker je bila pod vodstvom in na neposredno iniciativo tov. Tita ustanovljena takšna regularna vojska posebnega tipa, da se je pod njegovim neposrednim vodstvom razvijala in krepila vzporedno z dozorevanjem ter razvojem splošnega položaja smo mogli borbo čedalje bolj poostriiti in in razširiti, ustanovljati in varovati novo svobodno ozemlje. Svobodno ozemlje je bilo na eni strani izraz visoke stopnje in borbene sposobnosti ki jo je naša vojska dosegla, na drugi strani pa čedalje trdnješa in širša podlaga za nadaljnji razvoj vojske in razvijanja osvobodilne borbe. Razširjanje svobodnega ozemlja je bilo za našo vojsko med drugim ena izredno pomembnih oblik za bolj intenzivno vojno proti okupatorju. Ce so med vojno nastajali novi »trajno delujoči činitelji«, ki so odločali o usodi vojae, je bil osnovni splošni trajno delujoči činitelj, brez katerega bi naša borba sploh ne imela nobenega izgleda na uspeh — obstoj Sovjetske zveze, sila in borba Rdeče armade. Notranji prvi in glavni činitelji so bili, kakor že rečeno, ljudstvo in Partija. K njim je pa treba prišteti še druge: »Moralo vojske, trdnost zaledja, številu in jakost divizij, oborožitev vojske, organizatorne sposobnosti komandnega kadra vojske«. Ti činitelji so seveda delovali po posebnih pogojih vojne v deželi, ki jo je zasedel sovražnik.

Naša vojska se je na splošno v svojih posameznih večjih grupacijah stalno borila obkoljena. S strateškega vidika, če gledamo na vojno v celoti, je treba reči, da so bile vse naše operacije v prvi polovici vojne vztrajna in obsežna priprava, ustvaritev močnega bojišča za veliko protiofenzivo, ki se je končala z uničenjem sovražnika in s popolno osvoboditvijo našega ozemlja. Ce obravnava vojno po njenih razdobjih, lahko rečemo, da so bila polna številnih napadalnih in obrambnih operacij. Med največje operacije po

svojih neposrednih vojaških rezultatih je treba prišteti: izbruh vstaje v vzhodni Bosni v začetku leta 1942. prodor v Bosansko krajino istega leta, osvoboditev Bihaća, prodor v vzhodno Bosno po peti ofenzivi, onesposobitev italijanskih odredkov jeseni leta 1943 (hkrati z osvoboditvijo ozemlja in zaplenbo vsega orožja), osvoboditev Mostarja in Knina itd. Prav tako spadajo sem operacije z osvoboditvijo Beograda in glavnega dela Srbije, dalje operacije na sremski fronti in koordinirane operacije naših štirih armij za končno osvoboditev dežele. Razlika med operacijami do leta 1944 in potem je med drugim v tem: posledice poznejših operacij so bile, da smo definitivno obdržali ozemlje. Napadno pa bi bilo trditi, ne glede na vedno večjo ali manjšo stabilnost varovanja ozemlja, da prejšnje operacije niso imele posrednih in neposrednih daljnosežnih ter trajnih posledic. Zadnja velika ofenziva se je končala v začetku maja 1945 z obkolitvijo in porazom glavnine »Heeresgruppe B« med Dravo in Jadranskim morjem. Naglasiti je treba, da je bil ta odločilni poraz, čeprav je bil nedvomno vzrok splošnega položaja, v kakršnem je bila spomladi 1945 nemška armada, posledica precizno izdelanega načrta naše vrhovne komande in uresničenje tega načrta po edincih Jugoslovske armade. Najboljši dokaz, da je šlo za odločitev, ki je bila vsiljena sovražniku, dejstvo, o katerem ne more biti nobenega dvoma — da nemške čete niso več hotele nič drugega, kakor da prekoračijo mejo in se, ker so sprevideli, da so izgubile vojno, hotele biti ujetniki — ne Titovih odredkov, ampak angloameriških. Kakor znano, se jim to ni povsem posrečilo, ampak so bili obkoljeni na našem ozemlju in premagani so jih naši oddelki. Konkreten načrt za te zaključne operacije osvoboditve dežele, za grupiranje in uporabo sil, za uresničenje načrta tudi po etapah, kakor tudi za samo obkolitev »Heeresgruppe« so bili osebno delo tovariša Tita. V operativnem in praktičnem pogledu ni dvoma da je bila iniciativa stalno z redkimi začasnimi izjemami v naših rokah. To velja tudi za vse operacije in akcije naše vojske, razen za sorazmerno kratek čas med samimi sovražnimi ofenzivami. V začetnih začasnih uspešnih ofenzivah je prišla do izraza absolutna številčna in zlasti tehnična sovražna premoč. Splošni skrajni rezultat je vendar bil vselej negativen za sovražnika, ne pa za nas. S čim je mogoče pojasniti to in kaj pomeni to? Naši protudarci in protinapadi so okrnjali udarno moč sovražnih ofenziv in sovražnikovih čet tako dolgo, da so se utrudile in izčrpane. Ohranili smo pa svojo živ silo. V teh posameznih večjih operacijah naši protikužni prvem razdobju vojne niso mogli privedi do odločilnega pozitivnega in neposrednega sovražnega vojaškega poraza. Vzrok je bil, da nam je primanjlovali ljudi, orožja in rezerv, vendar so se te operacije končale v strateškem obsegu z največjim porazom za sovražnika, ki smo ga mogli doseči glede na razmerje sil. In prav ta učinek, ki je bil izraz visoke borbene sposobnosti našega vodstva, našega komandnega kadra in naših čet, se je izrazil v stalno skoraj zakonitem dejstvu, da je bil sovražnikovo položaj po vsaki njegovih ofenzivah slabši, naš pa močnejši. Z aktivno obrambno borbo je sovražnik najprej izgubil možnost za operacije po določenem načrtu, da bi dosegl zastavljeni smoter ter se je izčrpaval, s tem pa je bilo omogočeno, da smo prehajali iz obrambe in umikanja v načrtno protiofenzivo tam, kjer nas je sovražnik najmanj pričakoval. Med vsemi operacijami smo uporabljali kombinacijo aktivne obrambe z napadom in napad z obrambo, hkrati z udarci na več sektorjih, taktiko udarcev ob razum času na več odsekih, manever v zaledju itd. »Ne glede na ogromno številčno in tehnično premoč sovražnika, ne glede na to, da je ta osvobodilna vojna bila na ozemlju vse Jugoslavije in Julijske krajine ob množico slabših tehničnih sredstvih, kakor jih je imel sovražnik, se sovražniku vendar ni posrežilo ves čas med vojno nikjer uničiti ljudskih sil. Nasprotno, te sile so navadno po hudih borbah postajale čedalje močnejše in močnejše.« (Tito)

Ni dvoma, da so bili pomembni elementi poraza, ki smo ga prizadeli sovražniku, tudi prav prevzete višje organizacijske oblike, ki jih je naša vojska prevzemala tik po sovražnih ofenzivah, takorekoč izvlačila jih je iz njih. Da omenimo samo kot primer: Ustvaritev proletarskih brigad po I. ofenzivi, ustanovitev Narodno osvobodilne vojske po III. ofenzivi, ustanovitev korpusov hkrati z osvoboditvijo velikega ozemlja po najhujši V. ofenzivi, tudi to je prav za prav pomenilo, da smo imeli ofenzivo, odnosno jo ponovno prevzeli, in premagovali nečezogibne udarce. To je pomenilo trajno izboljševanje razmerja sil v našo korist. Med ogorčeno neenako borbo med neštefitimi ogromnimi težavami in negativnimi okoliščinami, ki jih je bilo treba premagovati drugo za drugo, so nastajale čedalje večje sile in čedalje večje udarne moči. Ko je šlo za to, da pridejo v borbo naprej pripravljene rezerve, za naraščanje moči udarca iz globine, je šlo dejansko za vnaprej pripravljene rezervne sile — samega ljudstva, ki jih je tovariš Tito pripravljval glede na razvoj vojne in jih pošiljal v borbo. Seveda to ne bi bilo mogoče, če bi same borbe ne razumeli in izkoriščali kot vzgojno množic in vojske, kot organizacijskega činitelja vojske, ki je navse-

zadnje razen njenega največjega borbenega usposabljanja zagotavljal tudi njeno največje varovanje.

Tu bi kazalo poizkusiti, da dam nekaj pojasnil glede časovne označitve posameznih faz osvobodilne vojne. V ta namen se navadno upoštevajo posamezne sovražne ofenzive »med prvo, drugo, peto itd. sovražno ofenzivo« do srede leta 1944, iz česar pa lahko dobimo napačen vtis o tem, v katerih rokah je bila iniciativa. Kakor smo videli, smo na splošno mi stalno napadali in razširjali svoje operacije, sovražnik je pa v obliki ofenziv samo reagiral na čedalje nevarnejši položaj, ki je nastajal spriču aktivnosti naše vojske. Časovno je razvoj njegovih operacij bil neposredni rezultat njegove številčne in zlasti tehnične premoči, končni izid ofenzive je pa bil vselej isti — neuspeh, in sicer tem večji, čim več sil je uporabljal v namenu, da bi uničil našo vojsko, kar je bil dejansko izraz novega razmerja sil, to se pravi stalnega naraščanja naših sil.

### IV.

Tu ne gre več za to, katera oblika vojskovanja je bila za nas težja, do leta 1944, ali pozneje, kombinirana partizansko frontalna vojna ali regularna s trajno stabiliziranim zaledjem ali brez njega itd. Dejstvo je, da je naša vojska pod vodstvom Tita znala najiti in uporabiti tiste oblike vojskovanja, ki so bile v danih pogojih edino mogoče in ki so se izkazale edino uspešne. V tem konkretnem smislu je bila to vojska nenavadno visoke borbene sposobnosti, z visoko kvalificiranim vojaško političnim komandnim kadrom. Tu so bile zares uporabljene najučinkovitejše oblike vojskovanja v danih konkretnih pogojih in v okviru danega konkretnega razmerja sil in sredstev. Naša partizanska vojna ni bila torej kakšno vračanje nazaj na primitivne oblike vojskovanja, česar bi sicer tudi sovražnik ne dovoljeval — ampak zelo borbeno vojskovanje proti močni, moderni armadi.

Kako bi sicer tudi mogli razumeti in pojasniti uspehe, ki jih je naša vojska dosegla v neposrednih spopadih s sovražnikom. Nedvomno je, ko vemo, da se naša vojska ni skrivala in ne čakala, naj bi kdo drug opravil njeno delo, ni se izogibala borbe, ampak jo je iskala — seveda tam in tedaj kjer in ko je bil sovražnik najslabši — dejstvo, da je na našem ozemlju divjala srdita vojna, vojna do iztrebljanja, od leta 1941. do 1945. Sovražnik je imel pri nas stalno več desetih divizij in jih je moral imeti. Naše bojišče je bilo vsaj v prvi polovici vojne edina druga fronta v Evropi, prva po vzhodni in po številu angažiranih enot ter po svojem splošno vojaškem in političnem pomenu za razvoj in izid vse vojne.

V nasprotju z vso strategijo in taktiko Nemci niso mogli najti učinkovite ustrezajoče oblike, da bi obračunali z nami. In če so med vojno izpolnjevali te oblike, so imeli dejansko čedalje večjo zamudo v primeru z nami. To praktično pomeni, da se jim do konca ni posrežilo in niso znali izkoristiti svoje številčne in tehnične premoči nad nami. To pomeni nekoliko v teoretičnem pogledu nasprotje tistih prednosti, ki jih ima navadno napadalec in o katerih govori Stalin. Pri nas je morda ta borbeno nesposobnost tehnično močnejšega a družbeno politično nazadnjaškega sovražnika prišla najjasneje do izraza. Mi smo tolkli Nemce, ki smo jih imeli pred seboj in potolkli zato, ker smo se pod določite-

nimi vojnimi pogoji bolje vojskovali, ker je bila Titova marksistično-leninistična vojna strategija in taktika vnaprej zmagovita.

Tudi med nami so ljudje, ki še vedno ne vidijo vsega tege novega, kaj je v vojno vedo prinesla zmagovita praksa naše borbe. To borbo je vodil tovariš Tito. Posploševanje pridobljenih izkušenj in pospeševanje tistih elementov, ki so bili odločilnega pomena za dosego uspehov, je prav tako uvedel tovariš Tito. Seveda ne moreta v eni sami zgodovinski dobi obstajati dve znanstveni vojni doktrini. Ni dvoma, da je edina znanstvena vojna ideologija — ideologija Rdeče armade, najmočnejše in najsplošnejše armade na svetu, posledica družbeno političnega reda v Sovjetski zvezi in neposredni izraz uporabe marksizma-leninizma v vojaških zadevah. Razumljivo je seveda tudi, da se more in mora naša armada kot armada dežele, v kateri gradimo socializem, graditi primerno po pridobitvah in načelih najnaprednejše vojne ideologije, ideologije Sovjetske zveze in sovjetske armade. To pa nikakor ne pomeni, da smemo podcenjevati naše lastne vojne izkušnje. Za našo sodobno Jugoslovske armade te izkušnje niso v nobenem nasprotju z izkušnjami Sovjetske armade, z njeno vojno vedo, njihova glavna vrednost je tudi za našo sedanjo Jugoslovske armado prav v skrajno učinkoviti prilagodljivosti načina vojskovanja pod daniimi pogoji in z določenimi sovražnikom. Zaradi tega je proučevanje naših vojnih izkušenj neprecenljivega pomena tudi za sedanjo Jugoslovske armado.

V narodnoosvobodilni borbi in v rezultatih te borbe so elementi zgodovinske zakonitosti razvoja družbe, ki sta jih odkrila naša velika učitelja Marx in Engels in ki sta jih teoretično obogatila, poglobila in uporabila v dejanju naša velika učitelja Lenin in Stalin. Ta zgodovinska zakonitost je imela in ima v svojem razvoju pri nas v Jugoslaviji do neke stopnje nove oblike, ki so povzročile med vojno nov značaj vojne in nove posledice te vojne in katerih pogoj je skoraj tridesletni obstoj velike socialistične dežele — Sovjetske zveze z njenim ogromnim vsestranskim napredkom. Glede na posebni značaj niso tudi rezultati tega razvoja pri nas v nasprotju z naukom marksizma-leninizma. Nasprotno, povsem v soglasju so s to vedo. To hkrati ponovno potrjuje vso genialnost naših velikih učiteljev, ki so nas vedno učili, da marksizem in leninizem ni dogma, temveč napotek za akcijo« (Tito). To velja tudi za to novo, kar je v vojno vedo vnesel tovariš Tito. V njo je tovariš Tito vnesel nenavadno pomembne gotovitve. Teoretično in praktično je obdelal osnove tistega dela vojne vede, ki se nanaša na oboroženo borbo pod pogoji okupacije v dobi imperalizma, pod pogoji okupacije tuje moderne armade, ki je oborožena sila ekonomske visoko razvite kapitalistične dežele. Dejstvo je, da so bile pod takšnimi pogoji vse zasužnjene evropske dežele med preteklo vojno in da v nobeni drugi deželi ni dosegla osvobodilna borba takšnega razmaha in ne takšnih uspehov, kakor v Jugoslaviji. To novo, kar je v vojno vedo vnesel tovariš Tito, je postalo v primeru in praksi Jugoslavije del splošne znanstvene strategije in taktike osvobodilnih vojn ter gibanj v sedanji dobi proti sodobnim zasužnjevalcem narodov. Da je zares tako, kaže primer sedanje borbe zasužnenih narodov v Grčiji, Indoneziji, Indokini itd., kjer nedvomno že delujejo izkušnje osvobodilne borbe narodov Jugoslavije.

## SPOMINSKA SVEČANOST NA GROBOVIH BORCEV IN TALCEV

Ljubljana, 21. decembra.

Danes pred Dnevom Jugoslovske armade so ljubljanski množične organizacije skupno z borci JA počastile spomin tistih, ki so dali svoja življenja v dneh, ko se je ustvarjala naša slavna armada. Ob 11. uri dopoldne so se zbrali na pokopališču ob grobovih padlih borcev in talcev: vojska zastopniki množičnih organizacij in sindikatov, pionirji in več svojcev padlih borcev. Ob grobovih je spregovoril zastopnik vojske polkovnik Milan Lah-Ivo, ki je med drugim dejal:

»Ob vsaki priliki, ko naša armada

beleži uspehe svoje rasti in moči, se hvaležno spominja tudi vseh tistih, ki so zamajali uspešno rast naše armade z žrtvovanjem svojega življenja. Tudi 22. december — Dan Jugoslovske armade — se ne bo nikoli praznoval, ne da bi se pri tem toplo spominjali naših, v borbi proti fašizmu padlih tovarišev.«

V imenu Zveze borcev mesta Ljubljane je govoril član zveze tov. Stopar. Vojska godba je zaigrala ob grobovih dve žalostinki, sindikalni pevski zbor ECZ pa je zapel »Bilečanko« in »Žalostinko«. Zastopnik KSS Ljubljana in zastopniki raznih množičnih organizacij so položili na grobove vence.

## Fašistične tolpe v Trstu so včeraj z bombami napadle slovenske in italijanske partizane

Trst, 21. dec. (Tanjug) Danes dopoldne je bila v Trstu pri Sv. Alojziju proslava tretje obletnice ustanovitve tržaške italijanske garibaldiske brigade »Fontanot«. Na proslavi se je zbralo več tisoč bivših partizanov in ostalih prebivalcev. Po končani proslavi, na kateri so govorniki orisali veliko delo, ki so ga italijanski partizani dali v borbi skupno s slovenskimi brigadami v Julijski Krajini, so se partizani podali v središče mesta, kjer so uprizorili demonstracije proti okupacijskim oblastem, ki nočejo ničesar ukreniti proti političnim zločinom fašističnih elementov, ki nemoteno napadajo sedeže demokratičnih ustanov.

Fašistične bande so v mestu postavile zasede in so na sektorju ulice Canova, Pieta, Rossetti, Christi, Drevored 20. septembra in Carducci napadle z bombami slovenske in italijanske partizane. Vrženih je bilo šest ročnih bomb,

ki so rangle deset partizanov. Med ranjenimi je tudi urednik »Primorskega dnevnika« France Kaus. Bomba, ki ga je ranila se je razpočila nad njegovo glavo in mu povzročila več ran, da so ga morali peljati v bolnico, kjer so ga obvezali. Enega od ranjenecv so morali zadržati v bolnici zaradi težkih ran.

Napadalec so metali bombe z oken in s pločnikov. Razdeljeni so bili v male skupinice, ki so prenevale fašistične pesmi in grozile da imajo pri sebi bombe. Policija, ki je napadalec štittila, se je grožnjam z bombami in fašističnim pesmim smejala in se ni niti znenila, da bi napadalec razgnala, ko so metali bombe. Policija je nadzorovala izključno partizanski spoved ki ga je z avtomobil, motocikli in na konjih potiskala v stranske ulice, in nato razcepljene male skupinice z lesenimi kijii surovo razgnajala.

# Zgodovinska pot slavne Jugoslovanske armade

REFERAT POLKOVNIKA BOŠKA ĐURIČKOVIĆA NA SLOVESNI AKADEMIJI V PROSLAVO DNEVA JUGOSLOVANSKE ARMADNE

»Z odredbo vrhovnega komandanta oboroženih sil in ministra za narodno obrambo FLRJ tovariša Tita z dne 20. oktobra t. l. je 22. december določen kot praznik in dan slavne Jugoslovanske armade. Ta dan ni določen slučajno za Dan armade, temveč v spomin na enega najpomembnejših zgodovinskih dogodkov naše slavne narodno-osvobodilne borbe, v spomin na ustanovitev prve redne jedinice NOV — I. proletarske narodno-osvobodilne udarne brigade.

Ta dogodek ima ogromen pomen zaradi tega, ker je to dan ustanovitve ene najslavnejših edinic naše vojske in ker je bil z ustanovitvijo I. proletarske brigade položen temelj za organizacijo naše vojske na načelih moderne armade. Zato je 22. december v resnici največji in najpomembnejši datum v zgodovini ustvarjanja in borbe naše armade ter je odredba vrhovnega komandanta napolnila z radostjo srca vseh borcev in voditeljev naše armade zlasti tistih, ki so imeli čast boriti se v vrstah proslavljene I. proletarske brigade.

Glede na usodno vlogo Armade pri osvoboditvi dežele, nastanku ljudske oblasti, zagotovitvi mirne graditve in prehodu v socializem, današnji dan ni samo praznik armade, temveč je hkrati tudi eden največjih praznikov vseh naših narodov.

Ta datum se nam pokaže še tem pomembnejši če imamo pred očmi dolgo in težavno pot, ki so jo morali preho-

kretnih nalog in zagotovitev razvoja vstaje ustanoviti edinic, kakršna je brigada.

Ustanovitev brigade je bila nujna organizacijska oblika na dan razvojni stopnji naše borbe. Prva proletarska brigada je častno izpolnila svojo nalogo in upravičila svoj obstoj. Z drugimi brigadami, ki jih je pozneje ustanovil tovariš Tito, je izpolnjevala najtežavnejše naloge, bila vzor vestne ter železne discipline, vzor tovarištva, kovačnica kadrov in posebej je ter nosilec enotnosti ter bratstva naših narodov. Bratstvo in enotnost nista mogla biti nikjer preizkušena v dejanju tako konkretno ter očitno, kakor v brigadi med borbo. V vsakdanji borbi proti okupatorju ter njegovim hlapcem, ko so si borci delili vse dobro in slabo sta se kovala med proletarci najmočnejša ljubezen in najtrdnjše bratstvo, ki so ju širili med ljudstvom v krajih, kamor kolj so prišli. Tovariš Tito je večkrat ponovil, da sta bratstvo in enotnost naših narodov ena najdragocenejših pridobitev narodno osvobodilne borbe ter da je naša armada ponosna, da je dala za to ogromen delež.

V brigado so stopili najboljši in najbolj preizkušeni borci, po večini komunisti. Brigada se je kmalu prsilavila s svojo trdnostjo in junaštvom, tako da si je sleherni borec štel v čast boriti se v vrstah brigade. Niso bili redki primeri, da so borci kratkoma zapuščali svoje jedinice v odredih



Iz dni slavne osvobodilne borbe. Na sliki (od leve proti desni): dr. Bakarić, Milutinović, Edvard Kardelj, maršal Tito, Aleksandar Ranković, Tempo in Milovan Djilas v podzemnem bivališču (leta 1943)

politično trdne ter popolnoma kos temu težavnemu položaju.

V takšnih razmerah je tovariš Tito napravil zgodovinski sklep za umik v Bosansko krajino. Hkrati s tretjo ofenzivo na Kozari, kjer je bilo ustaško oporišče v Krajini, pozneje pa tudi ofenzivo v Sloveniji. Zaradi proletarskih brigad v vzhodni Bosni, je sovražnik premedil del svojih sil, ki so bile v ofenzivi, na krajiške oddelke in tako jim je bilo omogočeno, da so prišli v ofenzivo. Tedaj so se začele ustanovljati slavne krajiške brigade, nekoliko pozneje pa tudi hrvaške. Prihod proletarskih brigad je imel velik pomen za nadaljnji razvoj vstaje ne le v vzhodni Bosni in Dalmaciji, temveč tudi na Hrvaškem in v Sloveniji. V zahodni Bosni je nastalo veliko osobojeno ozemlje. Ko je naša vojska uničevala sovražne utrjene garnizije se je dobro oborožila in oskrbela.

Jeseni leta 1942. je Vrhovni štab poslal svojega člana tov. Tempa v Makedonijo, da organizira partizanske odrede in koordinira operacije z Grčijo ter drugimi sosednjimi deželami. V Slovenijo je bil poslan načelnik Vrhovnega štaba general Arso Jovanović z nekaj oficirji, da organizirajo regularno edinicu iz partizanskih odredov.

Ko je bil osvojen velik del Jugoslavije, je bil 26. novembra 1942 sklican v osvobojenem Bihaću Antifašistični svet narodne osvoboditve Jugoslavije. Svet je bil sklican, ker se je pokazala potreba po ustanovitvi politične korporacije, ki bi naj združila in vodila narodne odbore vse Jugoslavije. Te odbore so tedaj ustanovili povsod na osvobojenem ozemlju že od l. 1941.

Ta položaj je zahteval, da preidejo tudi na višjo stopnjo vojaške organizacije, zato je tovariš Tito izdal odlok o ustanovitvi divizij in korpusov, kar pomeni drugo stopnjo v razvoju naše armade. Hkrati je bil izdan odlok, da se iz številnih udarnih partizanskih brigad in nekaterih večjih partizanskih odredov ustanovi redna partizanska vojska Jugoslavije.

Tovariš Tito je ob tej priliki dejal: »Do ustanovitve divizij in korpusov, ustanovitev naše narodne vojske je prišlo prav v času, ko so za to dozoreli vsi pogoji; ko se je za to pokazala nujna potreba; ko so bile že ustanovljene številne brigade in bataljoni; ko so bili te brigade in bataljoni oboroženi skoraj z vsemi vrstami orožja (razen letalstva); ko je postalo skoraj nemogoče voditi na ta način vse brigade, bataljone in odrede in, končno, ko je bil osvojen velik del našega ozemlja ter se je pokazala potreba po oboroženih ofenzivnih operacijah.«

Z ustanovitvijo narodnoosvobodilne vojske niso bili odpravljene partizanski odredi kot organizacijska oblika naše vojske, ampak so še nadalje ostali na osvobojenem ozemlju ter v vseh pokrajinah države. Tovariš Tito je dejal o odredih: »Ti odredi imajo ogromne in častne naloge, kakor so jih imeli tudi odredi, ki so se spremenili v sedanjo narodno vojsko.«

Polkovnik Đuričević je potem prešel na opis IV. in V. sovražne ofenzive. Zlasti je naglasil dejstvo, da se po teh borbah med tema ofenzivama, zlasti na Neretvi, črnogorske, herce-

govinske in sandžaške četniške formacije, ki so bile razbite, niso nikdar več opomogle.

Ko je govoril o pomenu pete ofenzive je citiral besede tovariša Tita, ki je dejal: »Peta sovražna ofenziva spomladi in poleti leta 1943. proti našemu osvojenemu ozemlju bo prešla v zgodovino kot epopeja naše narodno-osvobodilne borbe. Brezprimerno junaštvo naših borcev in iznajdljivost našega komandnega kadra so premagali skoraj nemogoče ovire. Peta sovražna ofenziva in njen polom sta dvignila pred vsem svetom ugled naše slavne narodnoosvobodilne vojske na visoko stopnjo.«

Polkovnik Đuričević se je potem dotaknil kapitulacije Italije, ki je nudila pogoje za silen razmah vstaje po vsej državi ter nadaljeval:

»Ofenziva Rdeče armade in prebitje nemške fronte leta 1944. sta nudila široke možnosti za še močnejšo in obsejnejšo ofenzivo proti sovražniku. Zato je Vrhovni štab sklenil, da se težišče naših akcij prenese proti vzhodu in v Srbijo. S prehodom naših sil v Srbijo je vstal ves srbski narod k orožju in začela se je velika ofenziva za končno osvoboditev naše dežele. Naša vojska je doživela čast in srečo, da se je združila z bratsko Rdečo armado in z njo skupaj sodelovala pri osvoboditvi naše dežele.«

Dne 20. oktobra 1944. je bil kot uspeh skupnih akcij Rdeče armade in naše vojske osvojen Beograd, glavno mesto naše domovine. Osvoboditev Beograda pomeni prelom v naši osvobodilni vojni. To se kaže v tem, da se je naša Armada naslonila na bratsko Rdečo armado ter prešla od nje ogromno materialno podporo. Prvič v vojni smo ustvarili stabilno fronto ter jo povezali s stabilnim zaledjem. Ustvarili smo takšno fronto zaradi sodobne tehnike, ki smo jo prejeli od bratske Sovjetske zveze in zaradi velikega porasta naših edinic. Novi pogoji so zahtevali tudi nov način vojskovanja, namesto partizanskega načina, namesto izogibanja frontalnih borb — čvrsto držanje fronte in frontalni napad na sovražnika, da se tako koncentrirajo na sorazmerno majhnem prostoru številne sile in tehnika. Vse to je nadalje zahtevalo ustanovitev velikih edinic, reorganizacijo naše vojske in zato se je začela ustanovljati Armada. Kakor vidimo, je organizacijski razvoj naše vojske prešel od malih partizanskih odredov, od začetne oblike mimo brigad in pozneje do divizij ter korpusov, končno pa do ustanovitve velike vojaške formacije — Armade.

Med srditimi boji za končno osvoboditev naše dežele je tovariš Tito izdal odlok o spremembi imena Narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije v Jugoslovansko armado. Vrhovni štab se je pa spremenil v Generalni štab. Tov. Tito pravi v svojem odloku: »Naša narodnoosvobodilna vojska, ki se je rodila med osvobodilno borbo naših narodov in izpolnjevala nalogo za osvoboditev naše domovine, je postala dejanska in edina oborožena sila Demokratske federativne Jugoslavije. Naša vojska je zgrajena na bratstvu in enotnosti naših narodov in je močen činitelj za utrditev tega bratstva.«

Moderno oborožena in za moderni način vojskovanja pripravljena naša

Armada je šla v končno ofenzivo, katere rezultat je bil končna osvoboditev dežele od fašističnih okupatorjev in njihovih hlapcev — domačih izdajalcev.

V zaključnih operacijah Armade za osvoboditev naše dežele je treba naglasiti slavno bitko za osvoboditev Trsta, Slovenskega Primorja in Istre. V tej bitki so naše edince pokazale razen velike hrabrosti tudi ogromno bratsko ljubezen do osvoboditve naših slovenskih in hrvaških bratov iz mraka sužnosti v teh krajih. Toda kljub potokom prelite krvi za osvoboditev teh krajev in vroče želje naših ljudi po priključitvi k materi FLRJ Jugoslaviji so nam kratili pravico do priključitve Trsta in dela Beneške Slovenije, in sicer Anglija in Amerika, naši zaveznici med vojno, Francija in vrsta drugih dežel, ki niso sodelovale v vojni. Tovariš Tito je pri obrazložitvi mirovne pogodbe z Italijo dejal pred Ljudsko skupščino: »Naša vlada je, dosledna v borbi za utrditev mira, sklenila, čeprav s težkim srcem, mirovno pogodbo z Italijo, ki pomeni veliko krivico za našo deželo...« Nekoliko dalje pa, ko je govoril o naših bratih onkraj meje, je dejal: »To vprašanje ne bo likvidirano za nas in izločeno z dnevnega reda tako dolgo, dokler ne bo nekoč za nas pravilno rešeno.«

Z osvoboditvijo dežele in zaključkom vojne je naša Armada, ko je silajno izpolnila svojo nalogo, končala slavno poglavje svoje zgodovine. Naša Armada je po svojem nastanku in razvoju povsem ljudska ter neločljivo povezana z našim ljudstvom; je njegov največji ljubljenc. To je bila med vojno in je zdaj v dobi mirnodobne graditve dežele in Armade. To svojo svetlo tradicijo ljudske armade mora gojiti ter še bolj poglobljati ter utrjevati. Zveza naše Armade z ljudstvom, njena enotnost z našimi narodi je najmočnejši vir moči in slave naše Armade. Zato je dolžnost Armade, da stori vse, tako da bo ta izvor še močnejši.

Povojno razdobje je zastavljalo vsem našim narodom nove naloge, ki so življenjskega pomena za nas. Hkrati so Armadi zastavljene nove naloge, ki so precej drugačne od medvojnih. Toda vsebujejo varovanje in razširjenje, kar smo med vojno pridobili. Te nove naloge Armade imajo mnogo manj očitno zvezo s posameznimi konkretnimi nalogami, ki se postavljajo na terenu, vendar se s tem pomen in vloga naše Armade nikakor ne zmanjšuje. Nasprotno, živimo v času, v katerem ni sreče in svobode brez močne Armade in zvestih zaveznikov. Zato se pomen in vloga naše Armade za naše narode po končani vojni krepija ter rasteja z njeno rastjo ter utrjevanjem.

O pomenu in vlogi Armade najbolje govori prvi člen, prvi odstavek, zakona o vojaški obveznosti v FLRJ, ki se glasi: »Obramba domovine je najvišja dolžnost in čast vsakega državljan FLRJ.«

Prva in najpomembnejša naloga Armade po končani vojni je, da se naša Armada spremeni v moderno armado. Naša Armada ni bila ustanovljena v kabinetu in v vojnih akademijah, temveč v strogi šoli vojnih spopadov. Zavednost in nesebičnost, nenehno prizadevanje borcev, ki so na svojih plečih prenašali breme vojne, sta zmagovala ter premagala težave pri obvladavanju moderne vojne tehnike in teorije. Služba v stalnem kadru, način in metode vzgajanja v naši novi Armadi se korenito razlikujejo od vojaške službe v kateri koli kapitalistični deželi ali, recimo, v bivši jugoslovanski vojski. V bivši jugoslovanski vojski je bila glavna metoda vzgoje nepotrebno priganjanje in klofute. Disciplina v nji se je opirala na strah mlajših pred starejšimi in na despotem, nečloveškem ravnanju starejših z mlajšimi. To je bila vojska, v kateri podrejeni niso ljubili svojih starešin. Na službo v kadru pa so gledali, kakor na nujno zlo, ki jo je bilo zares težko prenesti. Starešine so napredovali po protekciji, oficirji zatiranih narodov pa so bili pri polaganju izpitov, pri sprejemu v šole, napredovanju sploh onemogočeni ter brez pravic. Njihovo napredovanje v službi je bilo odvisno od dobre volje generalov, ki so se bahali s solunskimi zaslugami ter so se bolj ukvarjali s trgovino kakor z vojno teorijo.

Nadaljevanje na 4. strani.



Maršal Tito pri predaji zastave I. proletarski brigadi leta 1942. v Bosanskem Petrovcu

ditati naši narodi, preden so ustvarili svoje prve regularne edince in preden so se končno osvobodili.

V nadaljevanju referata je polkovnik Đuričević podal kratak pregled, kako so se razvijali dogodki v aprilskih dneh leta 1941, v dneh srčanotne kapitulacije vodstva stare Jugoslavije in bivše jugoslovanske vojske in v dneh, ki so potem sledili. Naglasil je vlogo Komunistične partije Jugoslavije kot edine dejanske ljudske partije in resnične sile, ki se je odločno uprla stremljenjem okupatorja in njegovih hlapcev, prejšnjih oblastnikov.

Najsrditejšje borbe so bile jeseni leta 1941. v Srbiji, kjer so naše edince osvobodile velik del ozemlja z mnogimi mesti.

Da bi preprečil in zadušil takšen razvoj vstaje, je okupator z vsestransko pomočjo izdajalca Draže Mihailovića in njegovih četnikov ter drugih izrodov začel svoj prvo ofenzivo. Namen te ofenzive je bil uničiti glavno naših sil in vodstvo vstaje — naš vrhovni štab. Toda to se je zaradi modernega vodstva tovariša Tita izjalovilo in naše edince so se pravočasno umaknile iz Srbije ter prenesle val vstaje v druge pokrajine naše dežele.

Polkovnik Đuričević je potem nadaljeval:

»Po teh dogodkih so naše edince zavzele mestece Rudo ob reki Limu v Sandžaku, kjer je tov. Tito 22. dec. 1941. ustanovil iz srbskih in črnogorskih bataljanov I. proletarsko brigado. Ta odlok tovariša Tita ni slonel le na konkretnih potrebah po ustavitvi močne edince, kakršna je bila brigada, temveč je vseboval jasno perspektivo na poznejšo ustvaritev Jugoslovanske armade. Partizanski odredi so bili primerni za borbo proti okupatorju, dokler ni začel smotno pripravljati akcij in v njih angažirati večjih sil. Glede na to, da je sovražnik začel menjavati način borbe proti nam in voditi večje ofenzive, je nastala potreba, da se razen odredov ustanovijo tudi brigade kot gibljive centralizirane edince, ki niso vezane na določeno ozemlje kakor odredi in ki imajo premočno komoro in saniteto. Način vojskovanja je ostal v brigadah še nadalje partizanski, toda zaradi svoje gibljivosti so mogle delovati pod centraliziranim vodstvom kot celota tudi po bataljonih.

Razen tega so bili za ustanovitev prve brigade tudi konkretni politični razlogi. Zaradi četniške izdajalske propagande in delavnosti je zašlo partizansko gibanje v vzhodni Bosni in drugih pokrajinah v precejšnjo krizo ter je bilo nujno za reševanje kon-

ter stopali v brigade, tako da je brigada postala najprivlačnejša edinic ter najboljši organ za mobilizacijo množic v borbi. Že samo ime »brigada« je vlivalo ogromno zaupanje pri borcih drugih edinic in pri prebivalstvu, sovražniku pa je budilo strah in trepet. Brigada je povzročala posebno desorganizacijo v vrstah četniških izdajalcev, ki so si pripovedovali legende o naših brigadah — seveda ne iz ljubezni do njih, temveč iz strahu, ki jim je ledenel kri v žilah.

Prva brigada je imela ostro borbo takoj drugega dne po svoji ustanovitvi v okolici Rudega z Italijani in četniki. V tej borbi je izpisala prvo stran svoje zgodovine z zmago.

Brigada je potem nadaljevala svojo slavno pot borb in zmag globlje v vzhodno Bosno. V tem položaju je v vzhodni Bosni odigrala odredišilo vlogo za partizansko gibanje, ki je začelo razpadati pod vplivom izdajalske delavnosti oficirjev Draže Mihailovića; leti so pridigali bratstvo z Nemci, govorili, da je partizansko gibanje v Srbiji likvidirano ter da je treba čakati in si tako rešiti glavo. Nastop vojaško močne, disciplinirane in dobro organizirane prve proletarske brigade v Bosni in njeni uspehi so popolnoma prekržali izdajalsko delo Dražinih propagatorjev. Kmetje so začeli prehajati iz četniških odredov v partizanske odrede, tisti pa, ki so se vrnili domov, so se začeli vračati v edince in tako je partizansko gibanje v vzhodni Bosni ponovno oživel.

Ko je sovražnik to spoznal je pripravil svojo drugo ofenzivo, da bi likvidiral partizansko gibanje v vzhodni Bosni. Tudi ta ofenziva se je izjalovila, naše sile pa so izšle iz nje prekaljene in močnejše ter so zavzele še večje ozemlje.

Marca 1942 je Tito ustanovil II. srbsko proletarsko brigado. Ta ustanovitev je povečala borbeno sposobnost vojske. Že tedaj je sovražnik s pomočjo četniških izvrškov pospešeno pripravljal svojo tretjo ofenzivo proti našim silam v Sandžaku, Črni gori in Hercegovini. Med to ofenzivo je tovariš Tito ustanovil nove brigade: III. sandžaško, IV. in V. črnogorsko in malo pozneje VI. vzhodno-bosansko in hercegovinjsko.

V tej ofenzivi smo zaradi četniške izdaje izgubili svobodno ozemlje v Sandžaku, Črni gori in Hercegovini ter smo morali zapustiti ta teren, kjer je zavladala najbolj krvava in nečloveška oblast četniških izdajalcev. Naše edince so bile v zelo težavnem položaju za ad. pomorni nja st. va in živeža, bile pa so moralno močne,



XXVIII. divizija pri prehodu čez reko.

Matevž Hacer:

# Komandir Cindrič

(Iz spominov na notranjske borbe)

Pokrajina od Petelinjeka, čez Jermen dol, Babno polje, Polico tja do Beriška, Otrobovca in Grajšovke je zelo dobro poznana stoterim našim borcem.

Veliki gozdovi, ki se raztezajo tja do Like na eno stran, na drugo stran pa temni gozdovi, ki se vlečejo kot mogočen zid tja do Idrije, so bili leta dvainštiridesetega oživiljeni večidel z notranjskimi borci in Gorani.

Mnogi delavci, ki so prejšnja leta sekali v teh gozdovih, so zamenjali sekuro in žago s puško. Mnogo voznikov, ki so prej dan za dnem vozili hlode iz gozdov ali pa deske na postaje, se je pridružio partizanskim četam ter so hodili v zasede čakati fašistične kolone in kamione.

Cindričev Tone je bil velik, močan ter korajžen fant. Prištevati so ga k najmočnejšim Babnopoljcem. V stari Jugoslaviji je malo časa vozil pošto iz oddaljenega Starega trga, sicer je pa cele tedne sekal hoje v velikih gozdovih Snežnika in Gorskoga kotarja.

Ko so pa prišli Italijani v našo deželo ter se jeli šopiriti in hoditi ponosno po vasi, je dejal Cindričev Tone gručni fantov, ki je nekega večera stala pred vaško gostilno: »Fantje videli boste, kako bomo te laške švedre premlatili. Tako jih bomo, da bo takoj odpadla z njih ta našopirjena revščina.«

V zgodnji pomladi leta dvainštiridesetega, ko notranjski hribi in gozdovi se ozeleneli niso, je Cindričev Tone že nosil mitraljez po Bloški planoti ter hodil iz Petelinjeka in Otrobovca obstrreljavat prezidsko postojanko. Postal je najhrabrejši in najboljši mitraljezec čete ter Zidanškovega bataljona. Zelo rad je poslušal komisarja, ko je na političnih urah govoril o sovjetskih herojih v Oktobrski revoluciji, o Čapajevu, Timošenku, Frunzeju in Budjovu.

Ze po prvih hrabrih in uspešnih akcijah je bil sprejet v Partijo ter kmalu zatem zaslovel daleč naokrog kot najboljši mitraljezec. Vsa znamenja so kazala, da bo velika ofenziva, ker je bila od Prezida pa tja do Rakeka in Ribnice ter doli do Kolpe tiste čase zemlja že osvobodjena, a na Pivški planoti je bilo tedaj veliko zbiranje raznovrstnega italijanskega vojaštva. Stara jugoslovanska in italijanska meja pa je bila močno zasedena ter tudi minirana. Dvakrat je Smeli poskušal priti čeznjo, pa ni šlo. Vrniti se je moral.

»Dobro bi bilo, da bi šel kak dober mitraljezec in spustil nekaj rafalov v fašistično kasarno v Leskovi dolini. Pravijo, da je polna vojaštva,« je rekel komandant grupe Mirko Bračič skupini borcev in komandirjev, ki so sedeli pri studencu v Otrobovcu.

Vsi so bili veseli, ko je bil imenovan za komandirja čete najboljši mitraljezec Cindričev Tone.

Večerno sonce je z zadnjimi žarkii obsevalo Ravno goro in Knežki vrh. »Tovariši komandant, jaz bi šel rad. Vzel bi bredu. Z menoj bi šel tudi Levčkov Vinko ali pa Fajdigov Lado,« se je oglasil Cindrič ter vrgel kapo na tla, tako da so se mu vsuli dolgi in gosti črni lasje na obraz.

»Ti ne moreš iti sam, nisi več mitraljezec, ampak komandir,« se je oglasil Bračič.

»Tako je, tovariš Bračič. Komandir gor ali dol. In ravno sedaj bi šel rad še enkrat sam ali v spremstvu Levčkovega Vinkota, ker vse poti in steze dobro pozna. Poznam tudi Leskovo dolino tako kot Polico in Babno polje.«

Tam od Padeža in Mokrcra je bilo slišati zamolklo grmenje topov. »Tam se daje Lukov bataljon,« je omenil Bračič.

»Najrajši bi šel jaz,« se je oglasil Smeli, komandant bataljona, ki je ležal pri studencu.

»Tako bo, kot je rekel Cindrič,« se je oglasil Levčkov Vinko, velik, rdečeličen borec, znan kot najboljši poznavalec vseh notranjskih gozdov ter kot hraber borec v domačem kraju. »S Cindričem bova šla in naredila bova, kar je treba. Kaj bi se pregovarjali. Jutri dopolne boste že vedeli v štabu, kaj sva napravila.«

»Pri četi bo pa lahko moj namestnik eno noč,« je rekel novi komandir Cindrič.

»Dobro, naj bo, ampak tovariša, rečem vama, da to ni pravilno, da gre sam komandir na akcijo. Toda ker je to posebna akcija, dopustim zaenkrat,« je rekel Bračič, vstal ter odšel v spremstvu kurirjev proti Petelinjeku, kjer se je videl gost dim iz partizanskega logorja.

Tam od logorja je bilo slišati gesem. Cindričeva četa je prepevala: Za vasjo je čredo pasla... Cindričev Tone in Levčkov Vinko sta se pridružila ter pomagala peti z močnim basom. Tiste čase so partizani zelo prepevali po vsej notranjski zemlji.

»Hej, vsak naj bo na svojem mestu, jaz bom prišel šele jutri dopolne nazaj. Šel bom po neke stvari v Petelinjek,« je zakričal z močnim glasom komandir Cindrič. Svojemu namestniku pa je še naročil, naj zjutraj okrog osme ure pošlje močno patrolo do Lepoga dvora.

Poletni večer je bil tak, kot so vsi večeri lepi v notranjskih gozdovih; bilo je tiho, mirno, le sova je skovikala, globoko v gozdu pa je lajal lisjak. Cindričev Tone je vrgel bredu na ramo ter odšel z Levčkovim Vinkotom kar čez dolge in razvlečene senožeti ter laze. A tam ob logarski hiši sta zavila po znani stezi v temni gozd.

»Ko se bo delal dan, bova pa napravila mesarski dan za fašiste. Tam od Hrvatovega hriba bova šla pa kar v celo,« je rekel tiho Vinko komandirju Cindriču.

Noč je bila lepa; mogočne smreke so nalahno žumele. Tam globoko v snežniških gozdovih je bilo celo naselje zelo čednih gozdarskih hiš. Ob križpotju pa, kjer se odcepi cesta na Gamanca, a druga v Loško dolino, je stala zelo velika in lepa fašistična kasarna. Fašisti so bili vedno na meji, ali so pa dan na dan ustrovali gozde delavce in voznike. Po letu 1942. pa so hodili le v velikih tropskih strahoma po gozdnih poteh in cestah. Staro mejo so pa močno zaprli.

V Leskovo dolino so hodili dan za dnem fašistični bataljoni. Blížala se je

julijska ofenziva. Čakali so, da na povelje vderejo čez staro mejo.

Začelo se je svetlikati. Pred kasarno je stalo mnogo fašistov. Visok oficir jim je nekaj razlagal. Do roba ceste sta se priplazila Cindričev Tone in Levčkov Vinko.

»Tako lepe prilike pa že dolgo ne,« je dejal Cindrič ter nastavlil v smrekovo rogovilo mitraljez.

»Kar spusti nekaj rafalov, jaz bi pa nekaj bomb pometal s tistega roba,« je tiho spregovoril Levčkov Vinko.

»Pusti to. Boljše bo, če mi boš hitro podajal municijo. Kar hitro dajva,« mu je odgovoril Cindrič.

Italijanski oficir je končal s svojim govorom. Nato se je v lepo poletno jutro zašlišala fašistična pesem.

»Takov boste nehali,« je rekel Cindrič in izpustil rafal v veliko gručo fašistov. Vinko mu je hitro podajal municijo. Celi tropi so padali, ker je Cindrič streljal na petindvajset korakov. Slišalo se je grozovito kričanje: »Mamma mia!« Fašistični vojaki pa, ki so še spali, so poskakali s postelj v spodnjih hlačah skozi okna ter kriče bežali proti Leskovi dolini, odkoder so se slišali tanki!

Cindrič je pa kričal: »Prvi bataljon levo, tretji bataljon desno, hitro!«

Vinko je še vrgel težko bombo, ki je padla prav pred vrata v bežečo gručo. Komandir Cindrič je pa zakričal z močnim glasom: Bataljon, obkoljaj kasarno!« Nato sta odhitela med gostimi jelkami proti stari meji. Fašisti so tisti dan neprestano streljali z bacali in topovi proti Grajšovci in Otrobovcu.

Se isti dan je zvedel komandant notranjske grupe Mirko Bračič za drzno akcijo v Leskovi dolini. Kmalu se je začela tudi tista znana julijska ofenziva na Notranjskem. Vasi so kar naprej gorele.

Bila je huda vročina. Skoraj vsi studenci so se posušili. Čete so se redčile, omahljivec so zapuščali naše vrste. Med najbolj borbenimi četami je bila Cindričeva četa. Fašistov, alpinov, bersaljerov in vseh mogočih lopovov in požigalcev se je tiste čase nadrla več kot sto tisoč. Kar v trumah so drli od Sušaka sem po gozdovih Gorskoga kotarja in po vseh cestah in poteh snežniških in javoriniških gozdov. Tam po Bloški planoti jih je pa bilo več kot petdeset tisoč. Tam sta jih zadrževala in se prebijala s četami Krimškega odreda Stenka in Hribar.

Nekega dne je pa pogorela tudi rojstna vas komandirja Cindriča. Zve-



Kurirja Dolomitskega odreda čakata ob meji, da bo šla mimo nemška patrola

čer pa je terencec Stefan rekel Cindriču, ki se je vračal z Bloške planote s svojo četo: »Hej, tovariš komandir, danes so zažgali Babno polje in šestdeset mladih moških so v Vraždjem vrtcu postrelili.«

»Za celo četo moških, da je padlo,« je zamrmral komandir Cindrič. »Sedaj mora biti naša parola: čim več te golazni pobiti.« Nato je krenil s svojo četo proti Novemu kotu, potokel v vročem julijemkem jutru precej fašistov ter jim pobral živino, ki so jo hoteli odgnati s seboj v Italijo. »Dali smo jim veira,« je rekel veselo, ko je prišel v Otrobovce.

V soparnem jutru v avgustu 1. 1942 je pa hotel sovražnik zasesti gole robove poljskih senožeti. Po strminah so lezli trumoma fašisti in alpini in še in še so šli od Podgore proti Polici. Cindrič je tekal od borca do borca ter jih razporejal na položaju.

»Danes bo pa zelo vroče,« je rekel Iztok, poznejši narodni heroj. Cindrič pa, čeprav je bil komandir, je najrajši vzel bredu ter z njo streljal. Ponosen in vesel je bil tudi zato, ker je imel same hrabre borce, same prostovoljce. Med zelo hrabre prostovoljce je štel Maslovo Kristino in Vero z Ostrožnega brda ter Palčičevi dve sestri z Vrhnike.

Mine so padle zelo gosto po obširnem praznem in čistem prostoru. Tam pa, kjer se gola senožet žožeje, je razoglav stal komandir Cindrič ter besno streljal na fašiste, ki so v gručah hoteli proti robu. Na ostrih robovih senožeti so ležali ali pa stali ter streljali najboljši borci Cindričeve čete: Levčkov Vinko, Fajdigov Lado, Točkov Tone in Vinko Dubček, Rajdek, Krašavčev Viktor, Kovačev Filip in Ludve. Vedno veseli Tonček, Andreja in Kovačev Ludve iz Dan so bili poznejši hrabri oficirji čet in bataljonov. Zaradi hrabrega nastopa so pričeli fašisti in alpini divje bežati. Ker je bil položaj zelo razgleden, so se vsi ozirali na veliko postavo svojega priljubljenega komandirja, ki je stal sredi vijugatega položaja ter kričal in besno streljal z bredu.

»Hej, tovariši, dobro merite in hitro streljajte proklete črnosrajčnike,« je kričal komandir Cindrič. Njegova mogočna postava se je videla po vsem bojišču, ki ga je ravno obsijalo jutranje sonce, ki je pokukalo iz temnih gozdov Gorskoga kotarja.

»Ze bežijo, že bežijo,« sta kričala Maslova Kristina in Palčičeva Francka. Komandir Cindrič je sam podil pred seboj grupo alpinov, ki so tekli po strmini proti požarni vasi.

Cindrič se je veselo vračal s svojo četo po različi poti skozi senožeti in gozdove v Otrobovce iz kratke toda zmagovite borbe. Italijani so imeli mnogo mrtvih in ranjenih. Tudi Cindrič je imel več ranjenih; še sam je bil ranjen v roko.

»Ej, te če bi bila še kaka četa tukaj, potem vem, da bi jih do dobrega razbili in tudi kaj zajeli,« je rekel Cindrič četnemu komisarju.

**Živela Jugoslovanska armada — osvoboditeljica naših narodov, čuvar pridobitev osvobodilne borbe, neodvisnosti naše domovine in mirne izgradnje socializma v naši državi!**



Bolnica na Zelengori ob V. ofenzivi



Pohod Šerčerjeve brigade po borbi pri Krvavi peči na Notranjskem

Nadaljevanje s 3. strani.

V naši Armadi so se razmere temeljito spremenile. Ko vojak vstopi v kader, ga starejši vojaki tovariško in toplo sprejmejo. Sprejmejo ga pa toplo in s skrbnostjo tudi njegove starešine. V vojašnici najde veselo, zabavno življenje. Vojak se seveda mora držati tudi trde, železne discipline, ki je mnogo trdnjša, kakor v kapitalističnih vojskah, toda je zaradi tega tudi globoko pravična. Trdna disciplina v naši Armadi sloni na globoki zavesti, da je potrebna pri slehernem posamezniku. V naši Armadi je sistematično organizirano politično delo, z nalogo, da vsestransko seznanijo borce z vsemi dogodki na svetu in z zgodovinskim razvojem dogodkov v naši deželi. V vsaki osnovni edinici so knjižnice polne raznih knjig in dnevnega časopisa. Branje knjig in časopisov je organizirano ter obvezno. V bivši vojski ni bilo o knjigah niti sledu, med časopisem pa niso mogli brati niti športnih listov. Vse te stvari so bile strogo kaznive in zanje je bilo treba odgovarjati pred sodiščem za zaščito države. To ni veljalo le za čete, temveč tudi za vojne akademije.

Naš vodilni kader je prišel skozi akademijo borbe za osvoboditev domovine ali skozi muke in trpljenje v fašističnih taboriščih. Hrabrost in pripravljenost, da se žrtvuje za svoj narod in domovino, je bil glavni pogoj za napredek na položajih. V razdobju minodobne graditve je osnovni pogoj veselje do dela, srčnost in marljivost. Sleherni voditelj je lastnik svoje usode, napredovanja in razvoja v armadi.

Glavna razlika, iz katere izhajajo vse druge razlike med našo Armado in kapitalističnimi armadami, je v tem, da je naša Armada ljudska, one druge

pa so protiljudske ter orodje v rokah peščice kapitalistične gospode.

Naša Armada ima častno in vzvišeno nalogo, da bedi nad mejami naše domovine; da varuje in omogoči nadaljnji razvoj ter razširitev pridobitev narodno osvobodilne borbe; zagotoviti zgraditev socializma v naši deželi. Da bi Armada izpolnila to nalogo, je naloga vseh borcev in voditeljev, prizadevati si kar najbolj, da postanejo mojstri svojega orožja, ki smo ga prejeli iz rok naših narodov in da sleherni starešina postane mojster pri vodstvu svoje edinice. Zato je potrebno nenehno delo podnevi in ponoči ter prizadevanje voditeljev in borcev. Naša armada nam je bila zgled prizadevanja in požrtvovalnosti med vojno in njene izkušnje je treba preučevati ter prenašati iz roda v rod. Kot izpodbuda nam pa mora biti nadalje za delo množično delovno junaštvo in socialistično tekmovanje, ki je zajelo vso našo deželo med izpolnjevanjem petletnega plana.

Generacije mladincev, ki izpolnjujejo vrste naše Armade, je treba vzgojiti po slavni tradiciji in junaških dejanjih in naše Narodno-osvobodilne borbe ter z velikimi izkušnjami Sovjetske armade, ki si jih je pridobila med domovinsko vojno.

Vedno moramo biti pripravljeni in nič nas ne more in ne sme presenetiti. Zelimo, da se v miru razvija in razcveta naša domovina; tega pa ne želijo imperialistični zasluževalci, hujškači in podpihovalci nove vojne na čelu z ameriškim imperializmom. Zato nas čaka naloga, kakor je dejal tovariš Tito: »Delati, kakor da bo isto leto mir, toda pripravljajmo se in pripravimo, kakor da se bo jutri prišla črna vojna.« Te besede tovar. Tita najbolj zgovorno govorijo o naših nalo-

gah ter o tem, s kakšno točnostjo, hitrostjo in prizadevanjem jih je treba izpolniti. Naši narodi in državno vodstvo posvečajo ogromne napore, da bo naša Armada opremljena z najboljšo in moderno tehniko, kakor tudi z vsemi drugimi potrebščinami. Popolnoma nam zaupajo, da bomo častno izpolnili svojo nalogo. Zato je vprašanje največjega prizadevanja, vprašanje vložitve vseh umskih in fizičnih sposobnosti slehernega posameznika — vprašanje časti vseh nas.

Z 22. decembrom, tovariši, kot z dnevom Jugoslovanske armade, je povezana vsa zgodovina borbe naših narodov ter bitke in zmage, vsi uspehi in pridobitve. Na pobudo Komunistične partije Jugoslavije na čelu s tovarišem Titom se je začela oboježena vstaja naših narodov in ustanovljena je bila ljudska armada, ki se ji moramo zahvaliti za osvoboditev naše domovine.

Armada je pod vodstvom Partije in Tita izpolnila vse naloge; najboljšo jamstvo pa, da bo naša armada in vsa naša dežela uspešno izpolnjevala vse nadaljnje naloge, sta KP in tov. Tito.

Živela slavna KPJ, organizator oboježene borbe naših narodov, organizator in inspirator obnove in graditve naše domovine!

Naj živi in se krepi herojska Jugoslovanska armada, budni čuvar naših meja, naše neodvisnosti in graditve socializma v naši deželi!

Živelo prijateljstvo slavne Sovjetske armade in Jugoslovanske armade!

Živela bratska skupnost naših narodov!

Živel voditelj in učitelj naših narodov, ustvaritelj in junaški komandant naše slavne armade, tovariš Tito!

Ivan Potrč:

# Z M A G A

Zadnji večer pred Zagrebom — v prvem mraku smo se znašli na cesti med Sesveti in Zagrebačko goro — je tankist zavozil pred bunker. Začutili smo lahak sunek, tik pred nami je žareče sisknilo in tank se je ustavil. Oba borca, neverjetno mlada, a še bolj neverjetno debela dečka z okroglimi lici in natlačeno oblečena, ki sta visela vsak na svoji strani kupole, sta se nerodno ko dve vreči in godrnjaje potegnila za kupolo. Stisnila sta me med sebe in zaslišal sem, kako je eden tik nad mojo titovko brezbrizno, kakor da bi ugotavljal nekaj povsem vsakdanjega, rekel drugemu:

»Nasedi smo.«

Drugi borec je nekaj časa molčal, nato pa odgovoril:

»Počkaj, bomo še videli...«

Stisnila sta glavi na debelo lito železo, se za trenutek pogledala, zatem pa zavrila drug preko drugega v mitraljeski ogenj, ki je zasikal mimo tanka. V njujih mladih in napetih obrazih ni bilo sence strahu, prej pritažena radovednost, kaj se bo zdaj zgodilo.

Sredi mitraljeskega ognja, ki je brisal po tanku, se je znenada odprla kupola, iz odprtine vrh kupole pa se je potegnil komandir naše tankovske enote in sisknil proti tistemu ognju, sredi katerega se je znenada znašel:

»Glej jih, ljubim jim bogal«

Njegov debeli glas z dalmatinskim naglasom je bil na moč jezen in užaljen, onemogla jeza pa je zasijala tudi iz oči, ki jih je Dalmatince zapitil v ogenj pred sabo. Kučmasta usnjena kapa in debele zamazane in črnikaste obrvi so trzile.

»Vžgi, ljubim jim bogal«

Komandir je zaklel v tank, naslednji trenutek se je potegnila vanj tudi glava in pokrov se je počasi vlezl v kupolo.

»Nekaj se je zgodilo,« je rekel eden izmed borcev.

Drugi je znova molčal, kakor da bi prisluškoval, zatem pa odgovoril:

»E, naj! Videli bomo...«

Pomenkovala sta se počasi in na glas, čeprav sta se njujni okrogli kučmasti kapi dotikali.

Gosenice so zaropotale, tank se je zganil. Cela kupola s tankom vred se je pomaknila nekam proti levemu robu ceste. Dolga štirimetrska cev na srednji strani kupole, ki je doslej štrlela v zrak, se je naglo spustila proti zemlji, ko da bi se hotela zabosti v cesto, se malce dvignila in — krčevito smo se oprli za ročaj na tanku in se pritegnili k sivemu železu — žareče bruhnila.

Kmalu zatem drugič, tretjič... Cetrli in petič...

Tank je stal in žareče bruhal...

»Evo ti pesmi...« je povedal borec na levi, tovarišu na desni pa je zadržal glas.

Ali še tisti trenutek se je zvalil ob tanku v cestni jarek in z nastezaj odprtimi usti planil mimo tanka v temo. Za njim so tekli drugi borci, vsi z močno naprej sklonjenimi, skoraj plazečimi se postavami; še nižje kot njihova telesa pa so tekle, tik nad zemljo, po jarku, njihove puške.

Tank je prestal bruhati, tudi motor je utihnil. Nastala je topa in gluha tišina. Samo po ušesih je zvenelo. Iz jarka, ki se je pokazal za dimom, so planile postav ter se pognale s hurra-kriki in sivo in nikomur podobno gmoto, ki se je komaj ločila od prav tako sivkaste in grčevnate pokrajine, zgubljajoče se v noč. Ta gmota je molčala; od tam, od koder je prej zasikalo, je zazijala črna tema.

Uro kasneje — v tišini, gluhi in sumljivo, ki jo je megla nad ravnico samo še večala — sem se potegnil z obema pomočnikoma pod tank. Borca sta se stisnila s hrbiti, objela vsak svojo brzostrelko, se skrčila in zaspala. Spala sta utirno, ne da bi se premaknila; pod bra-

do zapeti kučmi sta delali njuni glavi še vse bolj otroški. Njun pomemek tik pred spancem je bil:

»E, Džuro in Stevo...«

»Skoda...«

»E, škoda, dabome, škoda...! Končala je vojna... in, viš!«

Samo to, zatem sta zaspala. Sam pa nisem mogel zaspati. Vlačil sem se po hrbitu in čutil vse kamenje na cesti. Ti isti sunek, takoj skraj, je prebil oklep, spredaj, na kolesu, in ubil radiotelefonista in prvega topničarja. Ali tanka ni uničil. Jeklena trdnjava se je masčevala. Komandir, v plečih široki Dalmatince Pero, je zavozil na deset, dvajset metrov pred žrelo bunkerja in ga raztolkel. Prilezli so še ostali tanki, ali borba je bila do takrat že zdavnaj končana. Izvlekli

cijo, ali tu pod Zagrebom so morali osvobajati domovino še vedno, kočak za kočakom. Končno je pred Drugo in Prvo armado ležal samo še Zagreb, in zadnji dan pred osvoboditvijo mesta se je med borci Prve armade, ki je napredovala po ravnici na levi strani Save, raznesla vroča želja, biti prej v Zagrebu kakor druga armada. O tem so govorili borci in komandanti. Z grenkim občutkom smo tisto popoldne pred Sesveti, sredi neprestanih in težkih borb, sprejemali radostne, a za nas grenke vesti, da je Druga armada prodrla v Zagreb od severa in da se je začela borba za mesto. Sovražne sile so bile deloma odrezane in morale so se umakniti proti vzhodu in na jug. Tako smo občitali z nočjo in s tanki med Dugim Selom in Sesveti,



Med predavanjem

smo mrtva tankista. Odnesli smo ju v kmečko hišo ob cesti, kamor so začeli prinašati tudi ranjence. Borci sami so porabili to priliko, da so zlezli v klet, kjer je gaza z kmetico in na pol odraslimi otroci vred natakali izabelo in neverjetno velike kose šunke. Nekateri so se branili, jemali pa so vsi. Potem so jedli in se smejali. Smeh je prestajal samo takrat, ko je zgoraj, mimo vrat, zajčkal ranjenec. Kmetica in kmet pa sta znova in znova stila in govorila: »Kaj bi se vam smililo? Pijte, vzemite! Samo, da je končano, hvala bogu!« Tako smo se spotoma najedli in zlezli pod tank. Nekaj tankov se je potegnilo sicer še kak meter naprej, zatem je obstalo vse; edino pešadija ni mirovala. Borec so lezli mimo tankov, drug za drugim, si pošepetavali in izginjali v noč. Tam pa tam je kateri kresnil ob porcjo.

Bila je že druga ali tretja noč, odkar smo zvedeli na posavski ravnici, sredi noči neke pred Ivanić Gradom od poljskih radiotelefonistov, ki so si začeli kakor divji med sabo počepati, da je kapitulirala Nemčija in da Hitlerja ni več. Ali borcev vse to ni premotilo. Pomikali in plazili so se naprej v prvih linijah, kakor da poznajo nasprotnika, kakor da mu ne zaupajo. Nemci, ustaši in četniki so se vlekli na sever, hoteli so se sešiti pred Angleži, niso hoteli kapitulirati.

Tanki so bili popisani s parolami: »Naprej, v Zagreb, v Tretl — Naprej, na Berlin!« V neprestanem drvenju po prebitih frontih pri Banovi Jarugi (Prva armada je zvedela za padec Berlina v Lipiku in njen komandant Peško Dapčević je dal streljati ob tej priliki iz vsega orožja, da so se tresle šipe sredi noči več kakor celo uro so borci zvedeli za osvoboditev Trsta, za osvoboditev Ljubljane in končno za hitlerjevsko kapitulacijo.

med tem ko je Druga armada popoldne mesto osvojila.

Drugo jutro, komaj se je začelo svitati, so se tanki zganili. Zlezli so počasi skozi vasi in znašli smo se na ravni cesti pred Zagrebom. Vse nebo na zapad, kjer bi morala tačas zahajati noč, je bilo krvavo ožarjeno, zdelo se je, kakor da gori mesto samo. Gorelo je ogromen tren z vagoni, avtomobili in vozovi vred, ki so ga zažgali Nemci. Gorelo je z vsemi mogočimi plameni, od belih do krvavordečih; za celo goreče morje jih je bilo. Ogenj in zgodnje jutro so presekalvale težke eksplozije — raznašalo je granate in mine. Na desno stran po vsej široki ravnici proti hostam Zagrebačke gore pa so kot v pahljaci raztegnjeni od nas bežali Nemci, razlezli so se kakor plaz drobnih in ušvih pik.

Dalmatince Pero se je potegnil do pasu iz kupole. Zastrmel se je v bežeče pike in obraz se mu je razlezel sam od sebe. Pogledal je skozi daljnogled in zapovedal:

»Poženil Vžgi! Iz vsega orožja!«

Tanki so zdrveli, se ustavili, obrnili kupole z nosovi proti bežečim Nemcem in začeli bruhati, vmes so zapele strojnice. Široki Dalmatince Pero se je tačas oziral po bežečih Nemcih in njegov obraz je bil ena sama sreča. Gledal je prizor pred sabo in oči se mu dolgo niso mogle napasti. Znenada pa — eden izmed tankov se je odtrgal iz fronte in se zazibal za Nemci — je začel na vse pretege vpiti in preklinjati. Ali tank to je rezal preko njiv za Nemci, ne da bi ga slišal ali opazil. Zavnil je nad dečkoma. Moral sta poskakati s tanka in odhiteti za tankom. Začel je vpiti nad tankom: »Da ga ni sram, s tankom za bežečimi Nemci! Uh, uh...« Kar s kožo se je hotel dati. »Taka sramota! Uh, uh...«

Borca sta končno zavrnila tank, ki se je obrnil sredi travnika in začel lesti proti cesti. Pero je mahal na vse strani proti tankom, proti pomoagačema pa je povedal s stisnjenimi zobmi — vozili smo skozi goste vrste pešadije: »Ei, ljubim vam boža, da pride pešadija pred nami v Zagreb?!

Zdrveli smo zadnje kilometre proti mestu, se ognili v velikem loku eksplozijam in krenili skozi predmestja proti Maksimiru. Prebudili smo ljudi, ki so vstajali, videli, da ni več Nemcev in začeli lesti iz hiš. V nekaj trenutkih so bile vse hiše v zastavah.

Zunaj predmestja je priteklo neki civil, suh in v modrikastem, ohlapnem sukniču. Kazal je proti hosti in začel pripovedovati o »jarugi«, v kateri so ustaški »koljači« poklali na stotine Zagrebčanov, tudi njegove, vse.

»To zapiš!« mu je zapovedal Pero in obrnil tanke. Zavozili smo na maksimirske ceste, tik pred Zagrebom. Bila je natlačeno polna trena, avtomobili in vozovi so se tiščali na cesti drug v drugo, da smo morali s ceste in po njivi. Pomočnika na tanku sta z odprtimi usti zrla na dobrote, ki so ležale po vozovih in bile razvlečene po cesti. Pero se je režal, znenada pa je začel vpiti na borca, ki mu je ves srečen kazal uro.

»Uh,« je vpil in se jezil. »mrhovmarji! A tega ne vidiš, ti trap, da bo šel tank preko ojesa?! Kam ste se zagledali, vi, vsi skupaj? Potegnite oje, potrebovali ga bom!«

Oba pomočnika sta morala na cesto in razvleči vozove, da so mogli tanki skozi. Pri tem sta pobrskala tudi po vsebini voza. Privlekle sta izpod plahi cele zavojte cigarete in jih pokazala kazoč vse zobe komandirju. Ta ju je zmerjal. A ko je eden izmed debeluharjev sešel še globlje in potegnil izpod plahite daljnogled, se ni mogel več zadržati.

»To bomo potrebovali,« je rekel tankistu in pokazal, kako mu naj zažene daljnogled. Spustil ga je v tank. In še je poseledal na pol bosega borca.

»Ej, ti, zakaj ne sezuješ kakšnega švaba?«

Kraj tanka, po jarku, po katerem je

Sergej Epih, poročnik:

## Ohranili smo naše žito

(Jesen 1943. leta v Gacki dolini)

Bilo je na terenu klasičnih partizanskih borb med Italijani, četniki in ustaši na eni, in partizani — Primorci in Ličani — na drugi strani, na cesti pri Žuti Lokvi. Tam se cesta, ki prihaja iz Senja čez planinsko vas Vratnik odcepi v dva kraka. Eden teče skozi Gacko dolino čez Otočec, mimo Plitvičkih jezer na Kordun in v Liku, a drugi zavije levo skozi Brinski klanec pod Kapelo, mimo Ogulina skozi Barijo na Karlovec.

Spomladi leta 1943. bi mogli Žuto Lovko upravičeno spreminiti v »Rdečo Lovko«. Takrat je bila zemlja tam dobesedno prepojena s krvjo. Obstoj enot XIII. Primorsko-goranske divizije, ki jo je vodil junak iz španske vojne Veljko Kovačević, in tudi obstoj vsega tamkajšnjega ljudstva je bil odvisen od tega, ali nam bo uspelo pospraviti žetev na osvobojenem teritoriju Brinske in Gacke doline, ki sta bili naši žitnici in osvobojeni že od aprila 1943. Ves ta čas so naši borci prebili v težkih borbah z Italijani in njihovimi kvizlinskimi slugami, ki so se iz Senja poskušali prebiti na naše osvobojeno ozemlje, nas potolči in ugrabiti našo žetev.

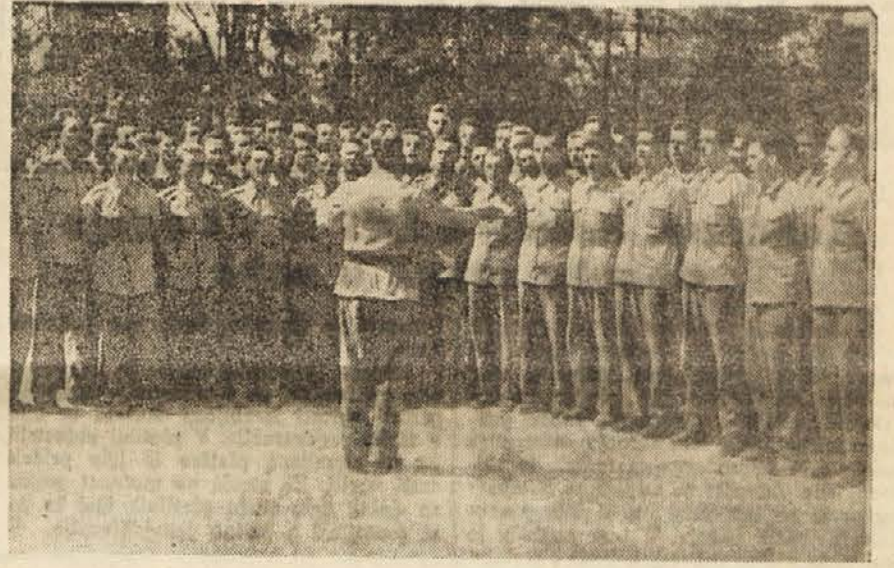
Borbe so postajale vedno hujše in so dosegle svoj višek tako po svoji krutosti, kot tudi po številu sil, ki jih je sovražnik pošiljal v boj tik pred padcem fašizma. Proti eni naši, številčno šibki in slabo opremljeni brigadi je operirala skoraj vsa, v Senju nameščena divizija MURGE, podprta z aviacijo in celo z ladijsko artilerijo, ki nas je obstreljevala iz Senja. Vendar vsa ta ogromna sila, uporabljena na majhnem sektorju komaj 10 km, vsa udarna sila moderne divizije, ves ogenj njene artilerije, topov, minometov, mitraljezov in avionskih bomb ni mogel streti odpora par stotin naših borcev, ki so, kakor prikovani ob skale, kakor prirastli k rodni zemlji, zdržali do konca.

Dva momenta sta takrat silila sovražnika na tako uporne borbe. Prvič dejstvo, da smo v borbah od aprila dosegli vrsto vojaških in političnih uspehov in je postajal položaj italijanskih posadk v Primorju, posebno še po zavzetju važ-

peč, kruh. Edina toplota nam je bil včasih skop žarek slabotnega zimskega sonca. Grela nas je borba — juriš s kot na koto, neskončni premiki, ure in ure dolgi pohodi, ki so nas navadno pripeljali spet na isto mesto, a so bili potrebni, da bi preslepili sovražnika. Borba in spet borba. Mitraljezke cevi so bile včasih tako razgrete, da si se pošteno opekeli, če si nehoti položil roko nanje, medtem ko je bilo kopito mrzlo, da se je koža lepila ob hladnem železu.

Sedaj pa je že drugače. Gospodarji smo precejšnje osvobojenega ozemlja. Brinska dolina z Gornjim krajem, Gacka dolina z Otočcem, Drežnica z mnogimi vasmi in žitnimi polji, to je danes partizanska zemlja. Naša brigada varuje mejo tega ozemlja, varuje žetev, varuje naš prvi partizanski kruh. Ob cerkvi sv. Duha, ki so ji italijanske granate odtrgale kupolo zvonika, na pobočju Skamnice sta vkopana dva bataljona naše brigade, medtem ko sta dva v rezervi. Pred nami je nekaj desetim metrov položnega pobočja, potem pa široka državna cesta, vsa minirana, a preko ceste in ob njej italijanski položaji. Italijanov je več tisoč. Bajje cela divizija Murge — proti našima dvema bataljonom. Vsa mogočna artilerija, ki jo ima v svoji diviziji, avijoni in celo italijanski ladijski topovi, ki nam pogosto prinašajo pozdrave z morja — proti nekaj našim mitraljezom, trem tezkim bredam in proti naši artileriji — našemu edinemu topiču.

Vendar dnevi hitro minevajo. In kar navadili smo se na »fronto«. Proti večeru na primer, ko se naši sosede potuhnejo, se naš italijanski partizan Ginno spusti z megafonom prav v bližino prednjih italijanskih linij in jim drži celo politično uro ter jim pove novice s fronte. Kakšna imenitna zabava je to za nas! Sicer si o Ginnovih govorniških sposobnostih še nismo na jasnem. Odzvala se je na vse njegove pozive doslej le ena mula. Tri dni pred padcem fašizma se je zgodaj jutraj pojavila pred našimi prvimi stražami, natovorjena z gorskimi kotlom še toplih špagetov. Zvečer si je



Pevski zbor vadi

nega križišča Žute Loke, vedno bolj nesiguren, drugič pa ekonomski moment, ker so Italijani vedeli da je naša najranljivejša točka. Zato so hoteli za vsako ceno prodrati na naše osvobojeno ozemlje ter žetev če že ne pobrati, vsaj uničiti.

Vendar smo izpolnili svojo nalogo. Žetev je bila ohranjena.

Kmalu po tistih borbah pa smo se začeli v celih kolonah spuščati v deželo naših sanj — k morju, v Senj. Italija je kapitulirala.

Ginno na ta račun zopet privoščil Italijane.

Za nami so bili hladni januarski dnevi in mrzle zimske noči, ko nas je burja, ki je pihala iz Senja, silila, da smo si iskali zavetja za skalami in v gozdovih. Prav v vsaki vasi je bil takrat sovražnik, a nam je bil dom le gozd in premožim nebo odeja. Spominjam se noči, ko smo se plazili v bližino vasi, da bi strmeli v razsvetljena okna, ker so v nas vzbujala tako nečlovegljive želje — soba,

Le pogosto pa se ne obdelujemo samo z besedami. Začne se z dobro znanim brnenjem tam nad Vratnikom in se kmalu spremeni v točo bomb in granat, s katerimi nas včasih obsipa kar po deset do dvanajst avionov. Pa to še ni tako hudo. Če nisi strahopetec, ti čas kar hitro mine ko spremljaš bombo od trenutka, ko se odlepi od avijona, pa dokler ne konstatiraš da... »ta ne leti names.«

Toda potem nastane tišina v pričakovanju juriša, kateremu je bombardiranje vedno le predigra. To pa so trenutki, ko imaš tako žalosten občutek popolne osamelosti, ki ga niti tovariši, ki leži s teboj v bunkerju, tesno ob tebi, ne more pregnati.

Pa tudi to mine, ko se med nizkim grmovjem na pobočju pred našimi položaji pokažejo naprej peresa, potem pa še jurčkomo podobne zelene kape alpinov, ko zapojejo mitraljezi in se pomešajo klci »avanti ragazzi« z našim »stoj, drži ga, ne daj mu!«

bilo razsutega na tisoče bogastva, tudi škornjev, je korakal tršat in dolg borec, v ozkih hlačah, z nogami, ovitimi v cunje. V desnici je nesel karabinko, kakor da bi še hodil vedno v prvi liniji, pripravljen vsak trenutek na napad. Namehnil se je Dalmatince na tanku in pokazal zobe. Imel je šajkačo, potegnjeno čez levo uho, medtem ko mu je drugo modrikasto uho štrlelo stran kakor ozeblo. Sel je kraj tanka in zaklical na glas, preskakujoč razvlečen tren, da smo ga mogli slišati na tank:

»Če sem prestal zimo bos na sremski fronti, bom šel tudi v Zagreb bos!«

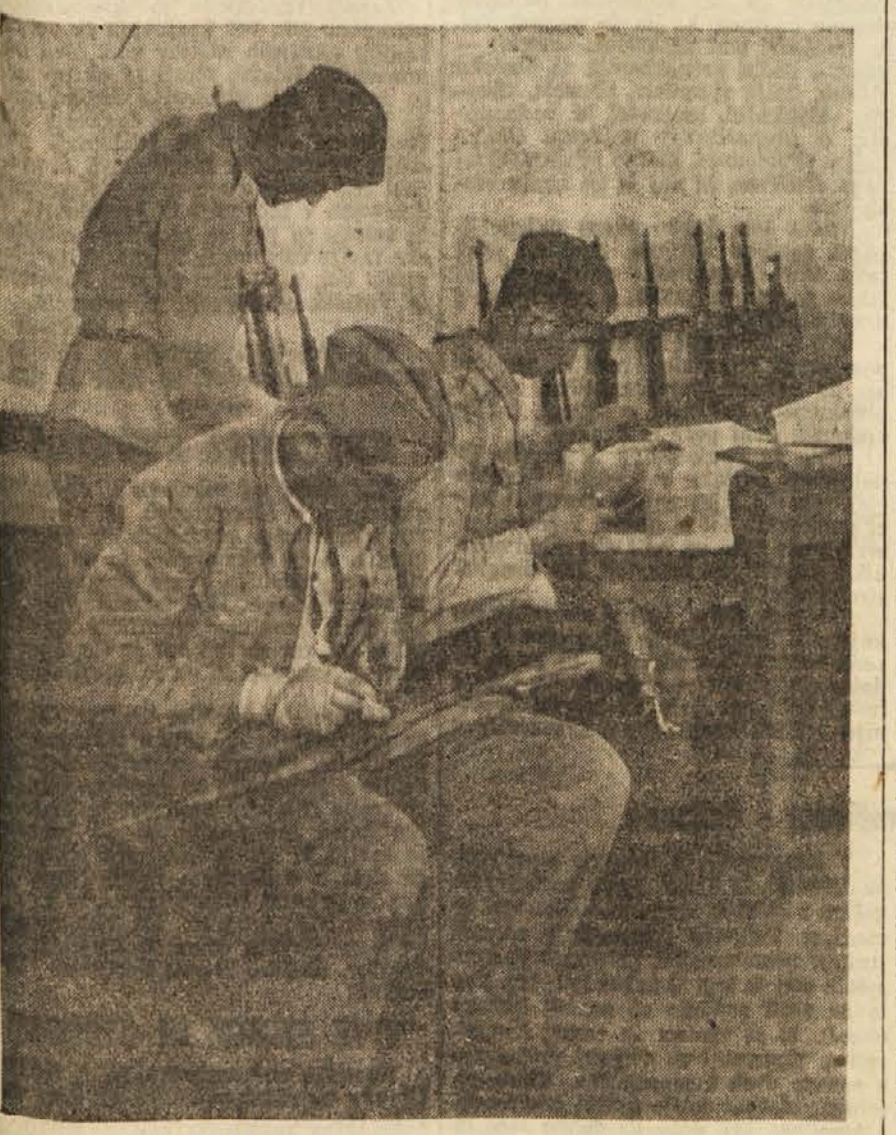
»Ei, poženi na Illico!« je zaklical Pero tankistu v tank in pomahal borec Korakal je ob tanku, ponosen na svoje nabele in v cunje ovite noge — in vse na njem se je samo od sebe smešno bluzo, si naravnal kučmo na glavi, se oprl na desno in levo za odprtino kupole kakor ob parad in izrekel, preden smo zdrveli:

»Ei, tovariši, zmagali«

In potem zopet tišina. Toda ne dolgo. Če se nismo spustili v protijurjš z Italijani, dvigamo glave iz bunkerjev, gledamo proti sosednjemu bunkerju in ko ga zagledamo, se veselo pozdravimo s tovariši, kakor da se nismo videli vsaj par dni. Kmalu pridejo na položaj mladinke iz bližnjih vasi. Prinašajo nam hrano. Zanimajo se za vsakega od nas in poleg glavne skrbi — ali bomo obdržali položaj, jih najbolj zanima ali pride zvečer kdo na miting v vas. Včasih zapojemo, da se razlega prav do italijanskih jarkov. Proti večeru pa zavladna na položaju tišina in prav različno slišimo klce italijanskih straž: »Chi va la?« Potem pa se vse zopet pogreze v trdno spanje utrujenega borca. Nevidni in neslišni stoji stražarji na prednjih položajih. Skozi ozačje, ki so ga podnevi parale granate, je slišati le monotono brundanje cvrčkov. Jutraj pa spet vidiš sonce nad vrhovi Kapele in nam prinaša pozdrave z vzhoda. Sončni žarki prijetno grejejo ponoči prezeble ude.

Žito pa zori, klasje valovi in se pripogiba pod težo dozorevajočih zrn.

Živela borbena enotnost in bratstvo Jugoslovanske armade in slavne Sovjetske armade!



Borec JA skrbno čisti in čuva svoje orožje

## Kako bomo izboljšali uspehe na Tehnični srednji šoli v Ljubljani

Naše šolstvo, prav posebno pa še strokovno, tvori važen sestavni del petletnega plana, zato je potrebno, da se tudi naša najširša javnost seznani z uspehi prve klasiifikacijske konference v mesecu novembru 1947. Ker je letošnje šolsko leto prvo, s katerim vstopamo v našo petletko, je potrebno, da že sedaj opozorimo vzgojitelje na gimnazijah, starše, kakor tudi vse ostale, ki imajo posla z vzgojo naše mladine, na ovire, ki zavirajo študij gojencev, tako da bomo z združenimi silami na osnovi sedanjih napak in ovir na koncu šolskega leta dosegli take uspehe, kakršne zahteva od nas sedanja borba za uresničitev plana in da v prihodnjem šolskem letu ne bomo dopustili, da bi se te napake še pojavile.

Tehnično srednjo šolo v Ljubljani obiskuje 1445 dijakov in dijakinj, med katerimi je tudi nekaj štipendistov JA. V prihodnjem šolskem letu se mora to število povečati za približno tisoč na novo vpisanih dijakov, ker petletni plan določa, da mora TSS v prvi petletki vzgojiti veliko število srednjih tehničnih kadrov za našo industrijo in JA.

Letošnji vpis na strojnem in elektro-telniškem odseku je še celo presegel plan, a premajhen je bil vpis na lesnem, kemičnem, rudarskem in geodetskem odseku, čeprav imajo te panoge gospodarstva prav v Sloveniji veliko bodočnosti. Zato je potrebno, da se v prihodnjem šolskem letu mladina v večjem številu vpiše v odseke, ker letos nismo dosegli planskega števila vpisa. Arhitektonsko-gradbeni odsek, ki je bo v najbližji bodočnosti odcpepil od TSS, bo v prihodnjem šolskem letu odprl najmanj deset novih prvih razredov zaradi ogromne gradbene dejavnosti v petletki.

Pri ocenjevalni konferenci je najboljšo učno uspehe na šoli dosegla rudarsko-nadzorna škola, kjer je bilo 72,28% pozitivno ocenjenih dijakov, sledi ji delovodska šola s 65,92%. Najboljši odsek na šoli je bil arhitektonsko-gradbeni, ki je prejel tudi prehodno šolsko zastavico, a najslabši strojni, ki je imel le 28,27% pozitivno ocenjenih dijakov.

Najslabši uspehi so bili v prvih letnikih, kjer je bilo vpisanih 646 dijakov. S temi uspehi nikakor ne moremo biti zadovoljni, saj kažejo take rezultate, da moramo resno razmišljati, kako jih bomo popravili.

Sindikalna družnica, šolska uprava, kakor tudi mladinska organizacija na šoli so začele analizirati vzroke neuspehov, katere moramo odpraviti, da bomo do-

segli na koncu šolskega leta zadovoljive rezultate ter tako ohranili sloves šole, ki je že dvakrat dobila prehodno zastavico LMS kot najboljša šola v Sloveniji.

Današnja vzgoja mladine se mora razvijati vzporedno s hitrim tempom tehničnega razvoja. In če hočemo v tej veliki gospodarski borbi kljubovati tehnično bolj razvitim državam, ki niso naše prijateljice, moramo vzgojiti dovoljno kvantiteto in kvaliteto tehničnega strokovnega kadra. Zato morajo prav vse šole stremeti k temu namenu. Važno vlogo pri tem ima posebno nižja gimnazija, ki mora biti tehničnim strokovnim šolam v pomoč. Dati mora učencem solidno podlago, da bodo strokovne šole na njej lahko uspešno gradile in izvrševale postavljene naloge.

Res je, da je imela vojna porazne posledice za našo šolsko mladino, saj so dijaki obiskovali šolo v času okupacije, med alarmi in borbami, kar se zrcali v uspehih prvih letnikov prve ocenjevalne konference TSS, a kljub temu k rivedi teh neuspehov ni iskati samo v tej okolnosti, pač pa se nahajajo vzroki neuspehov tudi drugje. Znano je dejstvo, da so mnogi dijaki-partizani pokazali pri študiju prav dobre uspehe.

### Kje so vzroki?

1. Slaba predizobrazba zaradi neredne obiskovanja šole v času okupacije.

2. Še neurjenim razmeram v internatih se ne more pripisati nobene krivde, ker so ravno najslabši dijaki stanovali izven internata.

3. Starši in gospodinjice so bile premalo povezane s šolo. Redki so bili primeri, da bi se starši zanimali za napredek svojih otrok, da ne omenimo gospodinj, ki jih sploh ni bilo v šoli.

4. Tudi pijanjevinje in ponočevanje med dijaki se je marsikje razpaslo. Danes oblast tudi vsa mogoča področja telesnega in duševnega izživljanja, da najde mlad človek izhod iz kritičnih momentov pubertete, ne pa da se ukvarja z alkoholom, kot v času kapitalizma.

5. Pri dijakih se še občuti spekulantsko-oportunistični čut, ki še ni dočela ubiti. Mnogi mladinci so mislili, da so izključni kakršni koli ostriži ukrepi zoper malomarnost v učenju zaradi planskega vpisa.

6. Pomankanje šolskih knjig in skript tako na gimnaziji kakor tudi na TSS.

### Kako bomo izboljšali to stanje?

1. Šolska uprava na TSS je prikazala v posebni okrožnici dijaštvu vsega zav-

da rezultate prve konference in nakazala vzgojno-politična navodila, da se uspehi popravijo. Vsem aktivim LMS na šoli je predlagala, da obravnavajo na svojih študijskih in političnih sestankih vzroke neuspehov in kako bodo te slabe uspehe popravili.

2. V internatih je potrebno dvigniti disciplino na višjo raven, zato bo mladinska organizacija postavila v vsaki sobi pomožnega prefekta; ti dijaki bodo imeli brezplačno hrano in stanovanje.

3. V internatih se ob 22. uri vrata zaklenejo in po tem času nima nihče več vstopa v poslopje. Vsak dijak TSS se mora pred razrednikom opravičiti, če se še po tej uri nahaja na ulici.

4. Na TSS in internatih bo mladinska organizacija na šoli osnovala študijske krožke, ki morajo dijakom prikazati ogromno važnost vzgoje strokovnih kadrov z gospodarskega in političnega vidika. Obravnavati morajo vprašanje industrializacije in elektrifikacije, vprašanje akumulacije s posebnim ozirom na dijaške štipendije. Krožki morajo dijakom prikazati odnos kapitalistične države do dijaka in odnos do dijaka v ljudskodemokratski državi. Posebno je treba poudariti zavest odgovornosti dijakov do ljudske skupnosti.

5. Člani sindikalne podružnice bodo skupno z dijaki na razrednih sestankih in sestankih aktivov obravnavali vzroke neuspehov ter podzeli vse mere, da se odpravijo.

6. Potrebno bi bilo, da bi terenski odbori OF in AFZ na množičnih sestankih obravnavali naloge staršev pri vzgoji mladine ter jim pojasnili, da nosijo tudi oni del krivde neuspehov na šolah. Premalo je nadzorstva staršev nad mladino, ki je marsikje prepuščen sama sebi. Rajonski odbori OF so v predložitvenem tekmovanju naglasili tudi potrebo tekmovanja glede učnih uspehov, vendar se je ta poziv izvršil le malokje.

Ce hočemo dvigniti našo mladino na stopnjo, ki jo od nas zahteva naš družbeni razvoj, se moramo z vprašanji vzgoje mladine baviti prav vsi: šola, starši in organizacije OF, ker le v skupnem sodelovanju bodo uspehi zagotovljeni. Naša mladina ni slaba, to je dokazala s svojim delom na mladinski progi in drugih delovnih področjih, a naša dolžnost je, da to delovno aktivnost usmerimo tudi na študij. Tovariši maršal Tito je vedno in povsod poudarjal, da je danes glavna naloga naše šolske mladine: učenje in zopet učenje.

M. V.

## RAZSTAVA VZGOJIL, UČBENIKOV, UČIL IN OTROSKIH RISB

V soboto in večeraj je bila v ministrstvu za prosveto LRS konferenca vodilnih pedagoških delavcev iz ljudske republike Slovenije. Ob tej priliki je bila prirejena v knjižnici dvorani ministrstva za prosveto, razstava vzgojil, učbenikov, učil in otroških risb.

Razstavljeni predmeti nas seznanjajo, kako sta urejena v Domovih igre in dela pouk in zabava. Imajo raznovrstne peskovnike (zaboje s peskom, kjer se igrajo naši najmlajši), razne zlaganke in drugo.

Razstava učbenikov in mladinskih knjig nam pokaže nazorno, kako marljivo delujejo Državna založba Slovenije, Mladinska knjiga in druge založbe v LRS, v drugih republikah FLRJ in v ZSSR. Bogato skupino tvorijo taki

učbeniki za manjšinske šole. Sele nova Jugoslavija je omogočila narodnim manjšinam pouk v materinem jeziku. V petletnem planu je zagotovljeno, da bodo dobile naše šole učila, ki so nujno potrebna za geometrijski, zemljepisni, fizikalni pouk in ostale predmete.

Okupator je v svojem divjanju uničil premožne šolske stavbe in domala vsa učila, ki so jih imele naše šole. Zato je nujno potrebno, da posvetimo obnovi učil vso potrebno pozornost. Naša ljudska oblast vodi o tem potrebno razumevanje. Tovariš V. Kunst, znani delavec na tem polju, je napisal za Koledar prosvetnih delavcev 1948 zanimiv članek, ki ga zaradi aktualnosti podajamo tudi širšemu občinstvu.

## Naloga šol pri obnovi učil

Okupator nam je v vojni uničil malone vse zbirke učil v naših osnovnih, srednjih, strokovnih in visokih šolah. Uničena so bila učila, ki smo jih pred vojno za drag denar uvažali iz tujine, uničena pa tudi mnoge dragocene zbirke, delo vestnih učiteljev in marljivih učencev. Škoda na učilih v osnovnih in srednjih šolah Slovenije znaša blizu 25.000.000 predvojnih dinarjev, to je 85% celotne vrednosti učil.

Po osvojitvi obnovljiva ljudstvo šolske zgradbe in jih usposablja za pouk. Napravljeno je bilo najnujnejše pohištvo, začele so izhajati šolske knjige, nabavljene so bile najnujnejše šolske in pisarniške potreščine, le z učili je težava, težava predvsem zaradi tega, ker pred vojno nismo imeli lastnih delavnic za izdelavo učil in smo bili navezani na le vvoz.

Obnova učil se je tedaj mogla pričeti šele z ustanovitvijo potrebnih delavnic, za katere je bilo treba oskrbeti stroje, gradivo in delovno moč. Danes imamo v državi že štiri delavnice za izdelavo učil. Vse so že pričele z delom. Če v prvi polovici letošnjega šolskega leta bomo dobili učila domačega izdelka. Delavnice so v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu in Nišu in razpolagajo še sedaj za okrog 300 delavci. To število stalno raste, kar je razumljivo, če pomislimo, da moramo v najkrajšem času ne le doseči predvojno raven, ampak jo zaradi nove vsebine naše šole še znatno preseči. Za doseg predvojne ravni bi potrebovali v Sloveniji 20.000.000 din. Ta vsota pa bo že v prvi petletki prekoračena za celih 100%. V okviru vse države pomeni to investicijo v višini pol milijarde dinarjev.

V te vsote pa niso všteta le učila, ki jih bodo izdelale delavnice učil, in učila, ki jih moramo uvoziti iz tujine, temveč tudi učila, ki si jih lahko nabavimo šole same.

Ze v preteklem šolskem letu je bilo mnogo šol, ki niso čakale, da jim začno učila padati v kabine ote zgoraj, temveč so se samoiniciativno lotile dela in dosegle pri tem zelo lepe uspehe. Razstave učil v Pragerskem, Zalecu, v Idrji in v drugod pričajo, da so mnogi učitelji in profesorji razumeli svojo dolžnost; to pričajo tudi števila učila na drugih šolah, ki niso bila razstavljena.

Uspehi na šolah, ki so si same izdelale učila, so bili znatno boljši kakor na tistih, ki so na učila čakale, ponekod tudi boljši od uspehov na šolah, ki so imele na uporabo tovarniška učila.

Šole lahko dosežejo zelo lepe uspehe v zbiranju učil za pouk prirodosloja. V ta namen je prirodopisnim interesim krožkom na razpolago že nekaj literature, predvsem šolska praktična biblioteka, ki jo izdaja »Prosveta« v Beogradu. V tej biblioteki najdemo drobne brošure, ki jih je napisal Vel. K. Urošević pod naslovom: »Insekti — kucice, način prepravljanja za školsku zbirku, dalje »Leptirje«, »Pauče«, »Sisarje«, »Mehkušci«, gmizavci in vodozemci, o prepravljanju najdemo članke tudi v »Proteuscu«, glasilu »Prirodoslovnega društva«, ki naj bi ga imela vsaka šola.

Vsaka šola lahko zbere najznačilnejše rastline svojega okoliša, prav tako tudi mineraloške zbirke, ki jih lahko poveča in razširi z zamenjavo z drugimi šolami.

Šole v Sloveniji lahko zamenjujejo posamezne minerale, živali in rastline ali pa celotne karakteristične zbirke posameznih pokrajin s šolami v Makedoniji, Črni gori in drugod.

Učila za pouk fizike in kemije izdelujemo najlaže v krožkih ljubiteljev tehnike, kjer naj se družijo učenci strokovnih šol in učenci v gospodarstvu, prav tako pa tudi z raznimi obrtniki, tehniki in inženirji ter drugimi strokovnjaki.

Pri tem delu lahko uporabljamo knjigo Milenka Milica »Uputstva za izradu nastavnih sredstev«, ki jo je izdalo ministstvo za prosveto LR Srbije in se dobi pri Državni založbi Slovenije v Ljubljani in pri »Prosveti« v

## Podjetje »Kraški marmor - Sežana«

Pred dvema mesecema je bilo v Sežani ustanovljeno okrajno industrijsko podjetje »Kraški marmor - Sežana«, ki je pričelo z odkrivanjem prikritih ležišč marmorju tudi italijanske tvrdke. Podjetje krivajo, so našli črnorožnat, siv, repnat, belotigrast in črnooblačen marmor in belorepnat tip granita. Novi kamnolomi v Vrhovljah in Kozljah že delno obratujejo in so prve pošiljke že bile odposlane zagrebški klesarski zadrugi. Še letos bosta tej zadrugi poslani še dve pošiljki. Veliko povprašujejo po krasem marmorju tudi italijanske tvrdke. Podjetje je že sklenilo dogovor in se pogodilo za cene s tvrdko »Montecatini«.

V kamnolomih je trenutno zaposlenih 55 delavcev, ki delajo še po primitivnem načinu z ročnimi vrtnalnimi napravami in orodjem. Podjetju primanjkuje namreč strojev, kompresorjev, potrebnih kamoskih dlet in zagozd kakor tudi žag. Vse to pa misli podjetje ob pomoči ljudske oblasti, ki se zanima za razvoj kamnoseštva, premostiti in dvigniti produkcijo z nabavo dveh kompresorjev. Kljub začetnim težavam delajo kraški kamnoseki z veseljem, ker vedo, da delajo zape in za svojo državo, ki jo hočejo z vstopom v petletni plan gospodarsko okrepi s svojim požrtvovalnim delom. (Tanjug.)

## Tekstilna industrija LRS je s štednjo dosegla velike uspehe

S štednjo in varčevanjem so v mnogih tekstilnih podjetjih delovni kolektivi uspeli, da so dosegli več, kakor je bilo v planu predvideno. Na splošno so vsa tekstilna podjetja posvečala veliko pažnjo racionalnemu izkoriščanju osnovnega kakor tudi pomožnega materiala in delovne sile. Zmanjšanju odpadkov bombažne preje na minimum pa ni bila posvečena največja pažnja. V tem pogledu je možno še veliko prirediti. Tudi s stalnim izboljševanjem kadra se dajo proizvodni stroški občutno znižati.

K zmanjšanju proizvodnih stroškov mnogo pripomore uvedba norm v podjetjih. Dobre norme imajo, na pr., podjetje »Volna« v Laškem, dobro vidno, kako pravilno so delovne norme postavljene v onih oddelkih, kjer vestni in zavedni delavci sami želje postavitev pravih delovnih norm, ker so spoznali, da imajo na ta način tudi korist pri izplačilu zaslužka. Od meseca junija do konca novembra tega leta se je produkcija po oddelkih tega podjetja zvišala takole: V tkalnici za 20%, v predilnici za 30%, v navijalnici osnov za 42%, v navijalnici volkov 34%, v apreturi 32%, v trgalnici pa 16%.

Tudi ostale tovarne so izdelale več ali manj pravilne delovne norme, na primer tekstilna tovarna v Medvodah, v Kočevju, v Novem mestu, tovarna nogavice v Savljah pri Ljubljani in škofjelška predilnica. Je pa še vedno nekaj tovarn, ki norm niso izdelale, oziroma so jih izdelale samo za nekatere izdelke. Tako je tovarna tiskanega blaga v Kranju izdelala norme le za pripravilnično in apreturo, dočim jih za ostale oddelke ni postavila. Res je, da imajo normirni v tem podjetju težko delo, ker do nedavna norme, vsaj prvih delovnih norm, niso poznali. Izvežani normirni so šele v mesecu septembru pričeli načrtno ugotavljati pravilne delovne norme in s svojim delom hitijo, da bi mogli norme čimprej pravilno postaviti v vseh oddelkih.

Preko plana je doslej uspelo znižati proizvodne stroške v Tekstilindusu v Kranju, v tekstilni tovarni Medvodah in v škofjelški tkalnici. Tudi tovarna volnenih izdelkov v Mariboru je dosegla zadovoljive uspehe in prav tako »Industrija platenih izdelkov v Jaršah«. Tkalnica hlačevine v Celju pa bi mogla svoje proizvodne stroške v večji meri znižati. Tovarna tiskanega blaga v Kranju se je glede znižanja proizvodnih stroškov izboljšala, toda med prvimi ni.

Od ostalih podjetij bi bilo omeniti tekstilno tovarno v Novem mestu, ki je sicer za enkrat še ni mogoče smatrati za rentabilno podjetje, pa vendar ima delovne norme postavljene pri selfaktorih in mikalnikih. S postavitvijo norm pri mikalnikih so bile težave, ker so se brizne večkrat menjavale. Prav tako so morali norme večkrat menjavati, ker so za iste številke preje uporabljali različne material. Za čistilnico je doslej uspelo postaviti norme le za nekatere kvalitete surovin. V mešalnici so postavili norme na ta način, da so mešanje razdelili na več faz, ker ne izvršijo ene mešanice v 8 urah. Za postavitev delovnih norm v

barvarni in tkalnici imajo vse pripravljeno.

Ceprav je poraba maziv in strojnega olja minimalna, so v nekaterih podjetjih pričeli zbirati izrabljena maziva in olja v svrhu regeneracije. V petlini industriji pa so zlomljene platine in igle pričeli sami variti. Za stroje na motorni pogon so dobili zelo malo pletilnih igel in so si pomagali z lastno iznajdljivostjo. V

## MLEKO BODO ZBIRALE ZADRUGE

Z novim načinom zbiranja in razdeljevanja mleka bo kmet po svoji zadrugi sam razdeljeval svoje produkte direktno potrošnikom v mesto.

S tem v zvezi je republiška poslovna zveza naproz v tem tednu sklicala več konferenc, od katerih je bila ena v torku, 16. decembra v Mariboru. Te konference so se udeležili: zastopnik ministrstva za trgovino in preskrbo tov. Panjan, zastopniki okrajnih ljudskih odborov, okrajnih poslovnih zvez in zadrug okrajnih ljudskih odborov Maribor-okolica, Maribor-mesto, Gornja Radgona in Slovenska Bistrica ter »Mlekoprometa«.

Na konferenci je zastopnik republiške poslovne zveze naproz v kratkih obrisih pojasnil pomen in cilj reorganizacije zbiranja in razdeljevanja mleka po združeni liniji. Poudaril je, da je po dosedanem načinu odkupa mleka morala količina mleka padati. Močno je vplivalo na kmete, da niso redno oddajali svojih presežkov, ker so dobili denar za mleko šele čez leto dni, tako so mleko, ki je bilo oddano v letu 1946, dobili plačano šele v novembru 1947. Sedaj se bodo prosti presežki sproti obračunavali in izplačevali. Demokratična načela sodobnega združništva naše nove države so našega kmeta tako dvignila in utrdila, da hoče svoje produkte sam brez posrednika postavljati na mesto potrošnika. Dosedanja razpetost med nabavno in prodajno ceno mleka, ki jo je ustvaril posrednik, je upravičeno bodla v oči našega kmeta, saj je ta razpetost pri obvezni oddaji znašala 44%. Z novim načinom odkupa pa se bo znižala na 21%. Tudi delitev močnatih krmil po dosedanem načinu brezdomno ni bila pravilna in so zavedni kmetje upravičeno godrnjali proti taki pavšalni delitvi, pri kateri ni bilo upoštevan, koliko tisti kmet daje skupnosti. Sedaj bodo ta krmila delile zadrugi, ki najbolj poznajo razmere in vestnost kmetov. Brezdomno se bodo držale zdravega načela »kolikor ti daješ skupnosti, toliko si upravičen od nje zahtevati«.

Z novim načinom stimulacije plač pa bo tudi združni namешčenec postal bolj aktiven, ker bo zainteresiran, da poveča promet v svojem obratu. Zbral bo od kmeta vs. njegove presežke, na drugi strani pa skrbel, da bo kmet zadrugi dobil vse industrijsko blago, kolikor ga bo na razpolago.

Nadalje bo moral postati združni namешčenec tudi pravi združni aktivist, ki bo znal pravilno prikazati nujnost tesne povezave in medsebojne pomoči kmeta in delavca.

Tekstilindusu v Kranju so pričeli delati po brigadnem sistemu. V tovarni nogavice na Polzeli je neki delavec iznašel dvojno iglo, tako da istočasno plete dve vrsti, in ta iznajdba se je izkazala nadse koristno. Produkcija na ta način je postala za 80% višja, kvaliteta izdelkov pa je pri tem ostala enaka. Vsa naša tekstilna industrijska podjetja so v primeri s prejšnjo normalno porabo utenzilij s pažljivo in štednjo na utenzilijah prihranila okrog 5 milijonov dinarjev in toliko odobrenega kredita je ostalo neizrabljenega in prihranjenega.

V živahni diskusiji, ki so se je udeležili več ali manj vsi prisotni, so bili dani razni predlogi, nakar so bili sprejeti tile sklepi:

1. S ponedeljkom dne 22. t. m. prevzamejo zadrugi zbiranje vsega mleka in ga na svojih zbiralnicah oddajajo »Mlekoprometu«.

2. Z istim dnem stopi v veljavo nova cena mleka, ki je odkupna cena obvezne oddaje 7 din, prodajna 8.50 din za liter, odkupna cena prostih presežkov 8 din, prodajna cena 10 din.

3. Zadrugi bodo do 31. decembra t. l. postavile zbiralnice tako, da bodo zajele vsa kmečka gospodarstva v svojem okolišu.

4. Zadruga oz. okrajna poslovna zveza Maribor-okolica bo prevzela s 1. januarjem 1948 tudi prevoz in razdeljevanje mleka direktno potrošniku v Mariboru, v svoji režiiji, ter odrezke obračunavala z mestnim ljudskim odborom.

5. Mestni ljudski odbor Maribor odstopi zadrugam oz. okrajni poslovni zvezi Maribor-okolica del mesta z razdeljevalnicami.

6. Okrajna poslovna zveza oz. zadruga bodo mleko razdeljevale po navodilih mestnega ljudskega odbora Maribor.

Tudi ostale zadrugi oz. poslovne zveze bodo do 31. decembra proučile tehnično izvedbo prevoza in razdeljevanja ter čimprej tudi same pristopile k direktnemu razdeljevanju.

Zivahnost, ki je vladala na tej konferenci, in živo zanimanje zadržnega sektorja za rešitev problema, je pričla, da so združniki ubrali pravilno pot in da razumejo naloge, ki se postavljajo prednje.

Anton Čok

# KOMUNIKE ZUNANJEGA MINISTRSTVA FLR JUGOSLAVIJE

## V ZVEZI Z ODPOVEDJO JUGOSLOVANSKO-BRITANSKEGA SPORAZUMA O RAZSELJENCIH IN KOLABORACIONISTIH

Beograd, 21. dec. (Tanjug). Od ministrstva za zunanje zadeve FLRJ smo dobili pooblastilo, da objavimo naslednje:

V zvezi z odpovedjo sporazuma o razseljenih oseb, ki ga je vlada FLRJ sklenila z vlado Velike Britanije 8. septembra 1947 na Bledu, se v komentarjih britanskega tiska, v izjavah predstavnikov britanskega zunanjega ministrstva, pa tudi v izjavi državnega podsekretarja Mahewa v Spodnjem domu, ki jo je podal 16. decembra, pojavlja težnja in trditve, da do odpovedi blejskega sporazuma ni prišlo zaradi tega, ker ga Velika Britanija ni izpolnjevala, ampak zaradi neuspeha naših organov za repatriacijo, ki jim ni uspelo pridobiti razseljenih oseb za repatriacijo ter zaradi našega nezadovoljstva, da »nedolžni zločinci in izdajalci, za katerih uodso so uradni britanski krogi zelo zaskrbljeni, niso bili izročni našim oblastem.

V noti naše vlade, s katero je odpovedala sporazum in ki je bila izročena v Londonu 9. decembra, so podrobno navedeni razlogi in številni dokazi, zaradi katerih je bila vlada FLRJ prisiljena odpovedati sporazum. Iz teh navedb je jasno in nedvoumno razvidno, da je do odpovedi prišlo zato, ker se britanski predstavniki niso držali določb sporazuma, ki so ga kršili v mnogih primerih, s čimer je bilo reševanje problema razseljenih oseb še oteženo. Ta dejstva so morala britanski vladi znana že mnogo pred odpovedjo sporazuma.

Ze zadnje dni septembra je izročilo veleposlanštvo FLRJ v Londonu na podlagi navodil vlade FLRJ z dne 26. septembra britanskemu zunanjemu ministru protestno noto, ki je opozorila na določene pogoje v posameznih taboriških za razseljene osebe, ki so bili v popolnem nasprotju z določbami 6. čl. sporazuma, po katerih se je vlada Vel. Britanije obvezala, da bo prepovedala v taboriških za razseljene osebe vsako pogajanje proti interesom Združenih nara-

dov in repatriacij. 14. novembra je izročilo naše veleposlanštvo v Londonu protestno noto zaradi nabiranja razseljenih oseb za delo izven Nemčije in Avstrije, katerega so vodili razni tuji predstavniki, med njimi tudi britanski, kar je v nasprotju s 15. čl. sporazuma. Odgovora Foreign Officea na to noto ni v nobenem primeru mogoče spraviti v sklad z določbami tega čl. 15.

Končno je izročilo veleposlanštvo FLRJ v Londonu na podlagi navodil svoje vlade z dne 28. novembra protestno noto, v kateri je opozorilo na kršitve določb 13., 14. in 15. čl. blejskega sporazuma ter na hud napad britanskih okupacijskih oblasti na šefa jugoslovanske misije za zvezo generalnega majorja Pehačka, ko je odhajal 19. novembra službeno skozi obmejni blok v Jugoslavijo. V svojem odgovoru se je britansko zunanje ministrstvo opravičilo samo zaradi incidenta z generalom Pehačkom, glede drugih pritožb pa je zavzelo negativno stališče, za katero ni mogoče najti podlage v določbah sporazuma.

Hkrati s temi protesti v Londonu so v Beogradu opozorili tudi britanskega odpravnika poslov ob njegovem obisku v zunanjem ministru 25. oktobra, da se glede ravnanja britanskih okupacijskih oblasti v Avstriji in Nemčiji kljub bleiskemu sporazumu še ni ničesar spremenilo, pri čemer so mu navedli mnogo kršitev samega sporazuma.

Prav tako je naša vlada tudi jugoslovanske misije za zvezo, ki je bila dodeljena na podlagi sporazuma britanski komisiji za begunce v Avstriji za izvedbo sporazuma, že od prvega dne na velike težave pri svojem delu, ker britanske oblasti niso kazale volje, da spoštujejo sporazum. V noti vlade FLRJ ter v izjavi predstavnika zunanjega ministrstva na tiskovni konferenci 15. decembra so te težave izčrpno navedene.

S temi težavami je jugoslovanska misija seznanila britansko posebno komisijo, ki ji je v pisemnih protestih obraz-

ložila, da so te težave v neposredni zvezi s kršitvijo sporazuma od britanske strani. To je prišlo posebno jasno do izraza 24. novembra na konferenci med šefoma komisij generalom Pehačkom in generalom Mac Lanom v Celovcu, kjer je podal general Pehaček pregled dotedanjega dela in izjavil da je bila dosedanja praksa v popolnem nasprotju z določbami sporazuma in britanski predstavnik ni ugovarjal tem ugotovitvam.

V zvezi z našo odpovedjo sporazuma so značilni poskusi britanskih uradnih predstavnikov, da so za nekaj dni zamolčali prejem note v Londonu, zatrjujejo, da je bila izročena nota uradno britanskemu veleposlanstvu v Beogradu v našem jeziku in da je bila njena vsebina objavljena v našem tisku, preden je bila znana britanski vladi, ker so baje čakali na prevod v angleščino.

Take poskuse ei je mogoče razlagati samo s prizadevanjem britanskih uradnih krogov, da za prvi hip zabrišejo težak vtis, ki ga je morala napraviti na britansko javnost tako dokumentirana odpoved. Noto je izročilo veleposlanštvo FLRJ v Londonu britanskemu zunanjemu ministru 9. decembra ob 11.50. Poleg pismenega potrdila od tega dne, je dobilo veleposlanštvo FLRJ v Londonu 13. decembra tudi noto britanskega zunanjega ministrstva, ki pravi, da je bila naša odpoved izročena 9. decembra. — Iste dne je bila ob 13. uri izročena odpoved tudi britanskemu veleposlaniku v Beogradu. Vest o odpovedi je bila objavljena v jugoslovanskem tisku drugi dan, t. j. 10. decembra.

Tako reagiranje uradnih predstavnikov v Londonu v zvezi z odpovedjo sporazuma daje še en dokaz več, da se ena od pogojev ni trudila, da bi prispevala k rešitvi problema, glede katerega se je v sporazumu obvezala, da se bo skupno z nami trudila za dokončno rešitev celotnega vprašanja jugoslovanskih razseljenih oseb in kolaboracionistov.

# Volitve v krajevne sovjete v petih federalnih republikah SZ Z glasovanjem za kand date Stalinskega bloka komunistov in neparticev je sovjetsko ljudstvo g asovalo za zmago komunizma

Moskva, 21. dec. (Tass.) Danes so volitve v sovjete delavskih poslancev v 5 federalnih republikah: RFSSR, Ukrajini, Armeniji, Moldaviji in Karelofinski republikli. Kakor pri prejšnjih volitvah v vrhovne in krajevne organe državne oblasti tvori Komunistična partija blok z delavci-nepartijci. V uvodniku, posvečenem volitvam, piše »Pravda«:

Volitve v krajevne sovjete delavskih odposlancev so v trenutku, ko se kažejo znatni rezultati drugega leta povojne Stalinske petletke. Denarna reforma in ukinitve nakaznic za živila in industrijske proizvode prispevata k dvigu ravni materialne blaginje delavcev, k obnovi in razvoju narodnega gospodarstva in nadaljnji utrditvi moči sovjetske države. Samo v socialistični deželi — zmagovalki je dve leti po koncu strahotne vojne mogoče doseči take uspehe. V tem se kaže moč planiranega socialističnega gospodarskega sistema, veliko ustvarjalno delo, ki ga je dovršilo sovjetsko ljudstvo pod vodstvom Partije Lenina-Stalina.

Ljudstvo je predlagalo za poslanske kandidate v krajevne soviete svoje najboljši sinove in hčere, ki so v delu pokazali, da se znajo boriti za interese delavcev. Z današnjim glasovanjem za kandidate Stalinskega bloka komunistov in neparticev, bo naše zavezno ljudstvo glasovalo za izvedbo petletnega plana v štirih letih, za nadaljnjo utrditve moči naše sovjetske domovine, za nov dvig eksistenčnega nivoja delavcev, za zmago komunizma. Današnji dan bo zaznamovan z novim zmagovalnim moralne in politične enotnosti sovjetskih mož. z mogočimi manifestacijami njihove visoke socialistične zavesti in sovjetskega domoljubja.

## Generalisim Stalin - kandidat vsega sovjetskega ljudstva

Moskva, 21. decembra (Tass). Ob 5. uri je 100 odstotkov volivcev glasovalo za Stalina. Že zgodaj zjutraj je množica prišla na ceste Stalinskega okrožja, največjega industrijskega središča glavnega mesta. Nad 200 kandidatov v krajevne soviete je čakalo na glasove volivcev. Prvi izmed njih je kandidat vsega ljudstva Josip Stalin, šef sovjetske vlade. Delavci Stalinskega okrožja so že izvolili šefa sovjetske vlade v Vrhovni sovjet ZSSR, lansko leto pa so zanj soglasno oddali svoje glasove na volitvah v Vrhovni sovjet RFSSR.

V dnevih pred volitvami v krajevne soviete so delavci, tovarne motorje predlagali kandidaturi Stalina v mestni sovjet Moskve, Prostorna in visoka hiša, kjer je 24. volivni urad, in kjer kandidira Stalin, je razsvetljena.

# Provokatorske izjave avstrijskega zunanjega ministra Hlapec imperialistov Gruber se sklicuje na falzificirani plebiscit na Koroškem

London, 21. dec. (Tanjug.) Prekinitev konference zunanjih ministrov je dala povod izjavalec imperialistične politike, da se ponasajo kot da bi jaltške in potsdamske določbe izgubile veljavo.

Tako se je dr. Karl Gruber, avstrijski zunanji minister, drznil podati na tiskovni konferenci v Londonu drzne in izvalne izjave. Izvalno in drzno stališče Gruberja pride zlasti do izraza v podonavskih vprašanjih. Ko so ga vprašali o možnosti morebitnega direktnega pogajanja z Jugoslavijo v koroškem vprašanju, se je drznil trditi, češ da »ni Koroška vprašanje za Avstrijo in da bo to vprašanje rešil plebiscit.«

Sklicivanje na falzificirani plebiscit po prvi svetovni vojni ni slučajen pojav.

# Pogajanja o spojitvi zapadne Avstrije z Bavarsko

Dunaj, 21. dec. (Tass.) »Oesterreichische Zeitung« komentira izjavo kanclerja Figla na seji vlade, s katero je nedolžno demantiral glasove, da so se avstrijski in bavorski predstavniki v Švici pogajali o sodelovanju. O tem sta pisala švicarski list »Tat« in avstrijski »Salzburger Nachrichten«, ki sta poročala, da so se avstrijski politiki in nemške uradne osebnosti pogajale o spojitvi zapadne Avstrije z Bavarsko.

Tisk prinaša poročilo francoske novinske službe, objavljeno 3. decembra v »Salzburger Nachrichten«, v katerem je rečeno, da so razpravljali na konferenci predstavnikov socialističnih strank iz pokrajin Württemberg-Baden, Porenja, Pfalz-Württemberg-Badena in francoskega dela te dežele o ustvaritvi nove države, ki naj bi nastala v primeru neuspeha londonske konference v Južni Nemčiji in v katero bi bile vključene tudi zapadne pokrajine Avstrije.

»Oesterreichische Zeitung« pristavlja, da je bil tudi predsednik bavarske vlade silno »pazljiv« pri demantiranju tega poročila.

# Ameriški klevetniki ZSSR ob sramotnem stesbru

Moskva, 21. dec. (Tass.) V podlistku z naslovom »Polom klevetnikov« zasmehuje »Pravda« napore radia »Glas iz Amerike« in ameriškega tiska glede »dviga cen« in »psihološke priprave za ohranitev racioniranega sistema« v ZSSR.

Da bi odvrnili pozornost ameriškega ljudstva od prave nevarnosti prihodnje krize, skušajo propagandisti boga dolarja organizirati govorce o bajeslovni »krizi v ZSSR« — piše »Pravda«. Ze po nekaj dneh so nekateri organizatorji tega blebetanja ugotovili, da so sli preko mere. »Christian Science Monitor« potrjuje, da slonijo radijske oddaje »Glasu iz Amerike« na brozjavkah diplomatskih predstavnikov ZDA in izražajo bojazen, da bi »ameriški ugled trpel« — če bi se vesti o »bližnji gospodarski katastrofi ZSSR« izkazale za lažnjive.

Sklep Sveta ministrov ZSSR in CK Komunistične partije o denarni reformi in ukinitvi nakaznic za preskrbo je pokazal, da se dejanski položaj v Sovjetski zvezi temeljito razlikuje od želja ameriških reakcionarjev. Ta sklep ni samo nov dokaz neomajne moči socialističnega gospodarstva, ni samo nov korak k izboljšanju blaginje sovjetskega ljudstva — postavil je pred oči vsega sveta ob sramotni osterber avtorje klevetniških vesti o »krizi v ZSSR«.

# Monarhofašisti izseljujejo makedonsko prebivalstvo

London, 21. dec. (Tanjug.) List »Niki« glasilo EAM-a vodenskega okrožja, prinaša krvavo bilanco terorja monarhofašistov nad prebivalstvom tega kraja. Iz podatkov je razvidno da napadajo plačanci ameriških imperialistov življenjskega poretka k posebnosti srditostjo.

V zadnjih tednih so monarhofašisti prisilno izpaznili celo vrsto vasi tega okrožja, ker je odšla večina prebivalcev v vrste demokratične armade. Tako so prisilno izselili ljudstvo iz vasi: Kocijan, Dolno Gramatiko, Kandrovu, Nisi, Teovo, Patičino, Volkojanovo in drugih. V večini teh vasi imajo Makedonci večino in so izšli fašisti svoj bes posebno nad njihovimi družinami.

OSLO — Norveški pisatelj Knut Hamsun, zloglasni pobornik hitlerizma, je bil obsojen — kakor poroča AFP — zaradi svoje kvizlinške dejavnosti med nemško okupacijo samo na denarno kazen.

Cim so se vrata volivnega urada odprla, je bilo na stotine delavcev, ki so bili na nočnem delu v tovarni motorjev v mestu, da bi oddali svoje liste. Stari delavec Sergej Sazonov, iz Moskve je prvi oddal svoj listek. Svojo mladost je preživel v Moskvi, tu je postal delavec in se odlikoval kot najboljši delovodja strojne delavnice. Tako za njim je oddala svoj listek Olga Borodkina, upokojenka, stara 70 let. Videla sem mnogo stvari, je dejala v našem glavnem mestu, toda dan volitev je bil zame vedno največji praznik.

Glasovanje v 85. volivnem okrožju Stalinskega rajona je trajalo samo 5 ur. Ob 11. dopoldne je 100 odstotkov volivcev oddalo svoje glasove za Josipa Stalina.

## »Ko glasujemo za Molotova, glasujemo za miroljubno politiko ZSSR«

Prebivalci volivnega okrožja Molotov v prestolnici so imeli danes čast izvoliti za svojega poslanca v soviete delavskih odposlancev mesta in moskovskega okrožja Vjačeslava Molotova, zunanjega ministra ZSSR.

Ob rani uri so se številne skupine oseb pojavile na cestah volivnega okrožja Molotov in htele na volivne urade, da bi bili prvi, ki bi oddali svoje glasove za šefa zunanje politike Sovjetske zveze. V nekem privatnem hotelu, čudovito okrašenem, kjer je 5. volivni urad, so se zbrale stotine oseb, vojakov, delavcev, študentov, nameščencev in gospodinj. Vsi so veseli in dobre volje.

Marija Zotova, delavka tekstilne tovarne »Klara Zetkina«, pravi: Danes je zame velik dan — tretjič oddajam svoj glas za Vjačeslava Molotova, zvestega sina sovjetskega ljudstva. Molotov je eden izmed tistih, ki so naredili našo domovino močno in neodvisno.

Ob 6. uri zjutraj je predsednik volivne komisije povabil volivce, naj prično z volitvami. Dva mlada moža z zlatimi zvezdami na prsih sta prva pristopila k skrinicam. To sta brata v orožju Aleksander Vasiljev in Nikolaj Solotov, heroja Sovjetske zveze, ki sta se borila skupaj na mnogih frontah. Sedaj obiskujeta visoke šole. Ko je vrgel svojo glasovnico v skrinjico, je Vasiljev dejal predsedniku komisije:

»Danes, ko glasujemo za Vjačeslava Molotova, glasujemo za zunanjo politiko Sovjetske zveze, ki se trudi, da bi uradila delo miru proti netilcem nove vojne. Sovjetski možje imamo trdne živce in težko nas je ustrahovati. Vemo, da podpirajo in odobravajo politiko ZSSR milijoni navadnih ljudi po vsem svetu.«

# Seja komisije za kontrolo atomske energije Sovjetska zveza stremi za sporazumom, toda le na temelju sklepev Generalne skupščine in Ustanovne listine OZN je izjavil sovjetski delegat Gromiko

New York, 21. dec. (Tass.) Kljub naprotovanju Sovjetske zveze in Poljske je sklenil delovni kolektiv komisije za kontrolo atomske energije OZN, lotiti se nadaljnje izdelave ameriškega načrta o mednarodni posesti, upravljanju in nadziranju proizvodnje atomske energije po mednarodnem kontrolnem telesu, ki bi moralo biti ustanovljeno po amerškem načrtu.

Predsednik komisije, francoski delegat Parodi je predlagal, naj komisija pokliče strokovnjake iz velikih javnih in privatnih podjetij posameznih držav, ki naj bi svetovali glede vprašanj upravljanja in financiranja, ki se nanašajo na osebe je itd.

Predstavniki Velike Britanije Cadogan se je strinjal s Parodijem, vendar pa je hkrati predlagal, naj komite št. 2 novič prične s proučevanjem načrtov, ki jih je predložila Sovjetska zveza o vprašanju uvedbe mednarodnega nadzorstva nad sredstvi za proizvodnjo atomske energije, ki pripadajo posameznim državam. Komite je soglasno odobril Cadoganov predlog, medtem ko je Gromiko odločno nastopil proti francoskemu predlogu.

Gromiko je poudaril, da so britanski in ameriški znanstveniki odkrito izjavili, da niso načrta Sovjetske zveze v komisiji zadostno proučevali, in je izjavil, da Sovjetska zveza pozdravlja ponovno proučevanje njenih predlogov, ker ni bila zadovoljna s prejšnjim načinom proučevanja.

Gromiko je nadalje dejal, da bi francoski predlog, ki se po svojem sestavu nanaša na proceduro, preprosto privedel do predložitve tretjega poročila po komisiji za kontrolo atomske energije, poročila, ki bi ga verjetno večina odobrila. To bi pomenilo strinjati se s stališčem ZDA, s tem dejstvom pa ne bi rešili glavnih vprašanj.

Ni potrebno ponavljati — je rekel Gromiko — da Sovjetska zveza vsestransko stremi za sporazumom, pri tem pa se ne sme žrtvovati načel, ki izhajajo iz sklepev Generalne skupščine in Ustanovne listine OZN.

Poljski predstavnik Zlotowski je prav tako poudaril, da se brez pristanka vseh držav, zlasti ZDA in Sovjetske zveze, ne more ustvariti mednarodna kontrola. Navedel je stališče britanskega Zdrženja znanstvenikov, po katerem mora komisija pri svojem delu ohraniti načelo soglasnosti, in po katerem je mednarodna kontrola nad atomsko energijo brez mednarodnega posedovanja in upravljanja povsem nemogoča. Zlotowski je opozoril, da atomska bomba ne more za-

goviti varnosti ZDA ali kakšni drugi državi in je dejal: »ako bo komite še nadalje obravnaval to vprašanje na podlagi ameriškega načrta, postane lahko položaj še težji in nevarnejši.«

Vrta govornikov, med katerimi so bili tudi predstavniki Avstralije, Kitajske, Kanade in Kolumbije, je podprla francoski in britanski predlog glede vprašanj procedure.

Ob koncu seje je Parodi skušal oceniti to podporo kot znamenje pristanka, da se proučujejo samo odgovori Sovjetske zveze na britanska vprašanja v zvezi s sovjetskimi načrtom. Ker pa je bil Gromiko proti temu, so sklenili, da se proučevanje v komiteju št. 2 ne omeji le na sovjetske odgovore.

Ta seja je bila zadnja, v kateri so bili navzoči predstavniki Avstralije, Poljske in Brazilije. Predstavniki Argentine in Ukrajine jih bodo zamenjali kot člani komisije (kot telesa Varnostnega sveta) ob koncu leta. Kanada je že član komisije za kontrolo atomske energije.

# Indonezijske čete odbijajo nizozemske napade

Džakarta, 21. dec. (Tass.) Po poročilu indonezijske vojaške poveljstva se nadaljuje ogorčeni boji vzhodno od Malanga. Nizozemska motorizirana pehota je zman skušala s tanki in s topništvom prebiti obrambne indonezijske položaje. Indonezijske čete so odbile vrsto nizozemskih napadov.

Kakor poroča novinska agencija Antara, je poslala socialistična stranka v Indoneziji poslanico vsem socialističnim strankam Azije, v kateri jih poziva, naj povečajo svoj prispevek za obrambo Indonezijske republike pred nizozemsko kolonialno napadalnostjo.

Na koncu spomenice zahteva socialistična stranka, naj vplivajo pri OZN, da ukrene vse potrebno za kaznovanje nizozemskih napadalcev.

# Z VSEGA SVETA

PARIZ. — AFP poroča, da je frankistično vojaško sodišče obsodilo na smrt znanega španskega antifašističnega borca Zorua in tri njegove tovaršje.

MADRID. — Radio Pireneica poroča, da je izbruhnila v večjem številu industrijskih podjetij v mestu Bilbao stavka. Delavci stavkajo, ker uprave podjetij niso ugodile njihovim zahtevam, da se zvišajo meze vsem delavcem, zlasti pa tistim, ki so najslabše plačani.

# FIZKULTURA

SEJA GLAVNEGA ODBORA FZS

## Nove naloge naše fizikalne organizacije

Ljubljana, 21. decembra. V soboto je bila na Taboru v stekleni dvorani seja glavnega odbora FZS, katere so se udeležili delegati iz posameznih okrajev. Seja je imela informativen in posvetovalen značaj; glavna točka dnevnega reda je bila konkretizacija sklepev V. plenuma FISAJ-a.

### REORGANIZACIJA FIZKULTURE

Predsednik FZS tov. Zoran Polič je otvoril sejo in takoj spočetka poudaril, da je glavno težnjo vsega dela naše fizikalne organizacije uvedba splošne telesne vzgoje med najširše množice naših fizikalnih organizacij. Da se to prizadevanje uresniči, je potrebna delna reorganizacija. Nova oblika naj bi ustrezala zahtevam po najintenzivnejši splošni telesni vzgoji, istočasno pa naj bi v največji meri pospeševala razvoj vseh športov ter vrhunskih rezultatov naših športnikov. Po dosedanjem načinu smo v večjih mestih dosegli še nekako zadovoljive uspehe in splošna telesna vzgoja ni trpela na račun raznih športnih panog. Na našem podeželju pa je splošna telesna vzgoja občutno pešala na račun športa. Zato pristopamo zdaj k dvema oblikama aktivnega dela. Na eni strani bomo organizirali društva s težnjo na splošno telesno vzgojo, na drugi strani pa bodo ustanovljena društva po posameznih panogah.

Bodoča oblika naj bi bila po izvajanjskih smereh tov. Poliča taka, da bi FZS s svojim glavnim odborom in sekretariatom vodila vse delo kakor doslej. Pač pa se bodo dosedaj strokovni odbori reformirali v odbor splošne telesne vzgoje in v odbore za posamezne športne panoge, v odbor za planinarstvo ter v odbor za šah. Odbor za splošno telesno vzgojo bo razširjen in bo vodil vse delo splošne telesne vzgoje na terenu. Odbori športnih panog bodo delovali za razvoj in dvig športov pri posameznih specialnih društvih in sekcijah. Ostala dva odbora pa bosta v istem smislu vodila samostojna društva za planinarstvo in za šah.

Težnje vsega dela pri okrajnih odborih bo v splošni telesni vzgoji ter v nadzorstvu nad športnimi društvi ter sekcijami. V okviru okrajnih odborov bodo formirani tudi odbori za šah, za planinarstvo pa po potrebah na terenu. Dosedanja društva bodo prevzela nalogo splošne telesne vzgoje in bodo vključevala eventualno športne sekcije, in sicer take, ki imajo v svojem kraju vse pogoje za uspešen razvoj. Kjer bi bila ta sekcija po številu aktivnih članov dovolj

močna, bo ustanovljeno posebno društvo za isto panogo.

Doslej smo formirali v društvih vse panoge ne glede na ugodne ali neugodne pogoje. Odslej dalje bomo ustanovljali posamezne sekcije ali društva po ugodnih razmerah na terenu. S to spremembo bomo vsekakor dosegli večje uspehe v razvoju športov, istočasno pa bo prenehala vsaka nejasnost, v kakšno smer naj se razvije delavnost posameznih društev, je dejal tov. predsednik Vsekakor pa bo treba temeljitega predurka pri ustanavljanju določenih sekcij, da ne bi zavrlj razvoja gotovih panog, ki bi v začetku ne imele podanih vseh najboljših pogojev za razvoj.

Tov. predsednik je nato izjavil, da je že sedaj potrebno pripraviti teren za ustanavljanje športnih društev ali posameznih sekcij. Pobudo in navodila za uspešno delo bodo prejela društva od tezaevnih odborov pri FZS, splošna navodila pa bo tudi za specialna društva dajal razširjeni odbor za splošno telesno vzgojo.

V nadaljnjih izvajanjskih se je tovariš predsednik dotaknil posameznih aktivov, ki so ustanovljeni po raznih tovarnah in ustanovah. Ti bodo vsekakor še obstojali naprej, vendar morajo stremeti za tem, da bodo pospeševali vključevanje članstva v društva, ali pa da se čimprej razvijejo v samostojna društva. Osnova za ustanovitev društva iz prej formiranega aktiv je število članov, vključenih v aktiv. Zaradi tega mora aktiv stremeti za tem, da čim prej vzgoji zadostno število rednih športnikov in delavcev, ki bodo potem vodili samostojno društvo. Takih aktivov, ki so omejeni na ožek krog priljubljenih fizikalnih organizacij, ne bomo več dopuščali.

Kot zaključek svojih izjavij je tov. predsednik pozval navzoče k sodelovanju za čim bolj uspešno izpolnitev novih nalog in jih prošil za konkretne nasvete. Poudaril je, da bomo le s sodelovanjem vseh pripomožni naš organizaciji do novega življenja, kajti z dosedanjim delom nikakor ne moremo biti docela zadovoljni. Po teh besedah je pozval k diskusiji.

Vsi diskutanti so se s predvideno reorganizacijo docela strinjali. Diskusija se je v glavnem razvijala o določitvi starostne dobe, do katere bi se mladinci morali udeleževati splošne telesne vzgoje. Rešitev tega vprašanja je bila odložena na poznejši čas, ko bodo posamezni odbori skupno z glavnim odborom določili starostno mejo po posameznih športih in po posebnih primerih.

### REALIZACIJA PLANA, MORALNO-POLITIČNA VZGOJA FIZIKALNIH KADROV TER DVIG KADROV

V drugi točki dnevnega reda je podal svoj referat glavni sekretar pri FZS tov. Vlado Jurančič. Glede moralne vzgoje fizikalnih kadrov je poudaril, da imamo v disciplini doslej na dnevnem redu vse preveč najrazličnejših prekrškov. Vsi ti prekrški dokazujejo, da še nismo dosegli prave kvalitete naših fizikalnih kadrov. Nismo še dosegli, da bi vsak posameznik pravilno pojmoval naloge današnje fizikalne in se po tem tudi ravnal. Današnji fizikalnik mora biti s svojimi moralnimi in fizičnimi sposobnostmi pripravljen graditi in po potrebi tudi braniti svojo domovino.

Nadalje se je tov. sekretar dotaknil vsebine fizikalne pri nas in v zapadnih kapitalističnih deželah. Naglasil je, da o tem vse premalo diskutiramo. Prav s tem razmišljanjem pa bomo mnogo vplivali na moralno politično vzgojo mladine. Doslej imamo med našimi vodniki in športnimi delavci še mnogo ljudi, ki niso sposobni posredovati prave politične vzgoje našim fizikalnikom. Marsikdo ni politično dovolj vzgojen in kot tak tudi ne more v tem smislu pravilno delovati. V bodočih tečajih bo posvečena posebna pozornost moralno-politični vzgoji.

Ko se je dotaknil plana, je izjavil, da je ta gotov in čaka samo še odobritve zvezne planske komisije. Kar se tiče gradnje manjših objektov, se bodo morala društva lotiti te naloge iz lastne pobude istočasno s ostalimi obveznostmi, ki so bile sprejete na raznih občnih zborih.

Plan kadrov predvideva za vso Jugoslavijo 15.000 inštruktorjev za splošno telesno vzgojo in do 14.000 trenerjev za razne športne panoge. Pripadajoče število za področje FZS bomo morali vzgojiti sami. Zato naj tudi okrajni organizirajo krajske tečaje, kjer naj posvetijo posebno pozornost idejno-politični vzgoji.

Glede plana revizijev je izjavil, da je v načrtu veliko povečanje produkcije. Potem, ko je zborovalcem podal še navodila in smernice za izvedbo bližnjih okrajnih skupščin ter skupščine FZS, ki bo v začetku februarja, je sekretar referat zaključil.

Ob zaključku posveta je še tovariš predsednik minister Polič poudaril, da so pred nami velike naloge in da se bomo morali za njihovo izvršitev vztrajno ter resno boriti.

### Košarka Enotnost : Triglav 31:28 (15:18!)

Ljubljana, 21. decembra.

Razen tekme v košarki med Enotnostjo in Triglavom je bila Ljubljana danes brez športnega dogodka.

Prijateljska tekma med našimi najboljšimi slovenskimi košarkaši je privabila na Tabor precejšnje število gledalcev.

Kot prva igra je bila na sporedu tekma ženskih moštev.

ENOTNOST : TRIGLAV (ŽENSKE) 38:7 (11:3).

Čeprav so vrsto Enotnosti sestavljale nove igralkice, so Triglavanke izgubile tekmo z visokim rezultatom 38:7 (11:3).

V moštvu Enotnosti sta igrali najboljši Judničeva in Berčičeva, ki je zaigrala zelo raztrgano in nepovezano. Ugajala je zlasti Vidmarjeva.

Sodil je Kosec zadovoljivo.

ENOTNOST : TRIGLAV 31:28 (15:18!).

Tesna zmaga Enotnosti nad Triglavom je presenetila marsikaterega gledalca.

### GLEDALIŠČE

#### SLOVENSKA NARODNA GLEDALIŠČA

Drama - Ljubljana

Ponedeljek 22., ob 20: Moliere: »Tartuffe«.

Zaključena predstava za LMS TSS.

Četrtek 25., ob 15: Kranjec: »Pot do zločina«.

Izven - Ob 20: Moliere: »Tartuffe«. Izven.

Petek 26., ob 20: Cervantes: »Štiri medijere«.

Sobota 27., ob 20: Nušič: »Gospa ministrica«. Red A.

Nedelja 28., ob 15: Kranjec: »Pot do zločina«. Izven.

Ob 20: Cervantes: »Štiri medijere«. Izven.

Opera - Ljubljana

Torek 23., ob 19:30: Čajkovski: »Pikova dama«. Gostuje Josip Gostič. Red Torex.

Četrtek 25., ob 19:30: Puccini: »La Bohème«.

Gostuje Ksenija Vidaličeva. Izven.

Petek 26., ob 19:30: Mozart: »Figarova svetloba«. Izven.

Sobota 27., ob 19:30: Janáček: »Jenufa«. Red D.

Nedelja 28., ob 15: Puccini: »Madama Butterfly«. Izven.

Drama - Maribor

Sreda 24. Zaprt.

Četrtek 25., ob 15: Moliere: »Skopuh«. Izven.

Petek 26., ob 20: Nušič: »Dr. Izven.

Nedelja 27., ob 15: Shakespeare: »Kar hoče te. Izven.

Ob 20: Ibsen: »Stebri družbes. Izven.

Opera - Maribor

Ponedeljek 22.: Zaprt (generalka).

Torek 23., ob 20: Dvorak: »Rusalka«. Promiera Izven.

Četrtek 25. ob 20: Puccini: »Tosca«. Izven.

Petek 26., ob 15: Gotovac: »Ero z onega sveta«. Izven.

Sobota 27., ob 20: Dvorak: »Rusalka«. Izven.

Torek 30., ob 19: Gotovac: »Ero z onega sveta«. Red LMS I.

Ljudsko gledališče - Celje

Ponedeljek 22. ob 10: Ivan Cankar: »Za narodov blagor: Režija Fedor Gradšnik. Zaključena predstava za II. drž. gimnazijo s predavanjem rav Tineta Orla Petič

ca. Moštvo slovenskega prvaka danes ni igralo najboljšo. Triglav pa se od tekme do tekme zelo popravlja in postaja vedno večji nasprotnik Enotnosti. Igralci igrajo zelo požrtvovalno in tudi lepo kombinirajo. Na današnji tekmi so bili z meti od daleč večkrat uspešni.

Igra sama je bila napeta od začetka do konca. Moštvi sta igrali takole: Enotnost: Serbec (17), Spantič (4), Ciglar (4), Skrjanc (4), Fugina (2), Košec, Steiner, Pecinič, Olivieri.

Triglav: Vozelj (12), Müller (5), Oman (4), Deu (5), Remic (1), Dvorjak (1), Brdnik, Kržič, Juvan.

Sodila sta Pecinič in Mirtič.

### Kratke vesti

Na Dunaju je v nedeljo nogometno moštvo »Austria« premagalo Norrköping z rezultatom 2:1 (1:0).

Teniska mojstra Drobny in Černik, ki sta pravkar prispela iz turneje po Južni Ameriki, bosta odšla skupno s teniško igralko Miškovo na gostovanje v ZSSR.

V Moskvi je bilo zaključeno tekmovanje za ekipno prvenstvo ZSSR v boks. Prvo mesto je osvojila ekipa sindikatov, ki je zmagala v vseh srečanjih.

### KINO

LJUBLJANA: UNION: Zaprt v nedeljo in ponedeljek.

UNION: zaprti film »Pardubičke gospet«.

MATICA: Češki film »Zaklad čemškega kralja«.

MOSKVA: Francoski film »Kleti hotelske Maestric«. Predstave ob 16.15, 18.15, 20.15.

SLOGA: Sovjetski film »Prebrisan deklet«. Predstave ob 16.15, 18.15, 20.15.

KODELJEVO: Sovjetski film »Zaklad čemškega kralja«. Predstava ob 19.30.

SISKA: Sovjetski film »Vrnitev«. Predstava ob 20.

MARIBOR: ESPLANADE: Francoski film »Beli valček«. Predstava ob 19.30.

GRAJSKI: Sovjetski film »Starinska veseloigra«. Predstava ob 19.30.

CELJE: METROPOL: Sovjetski film »V imenu življenja«. Predstava ob 19.30.

DOM: Francoski film »Seme v vetrni«. Predstava ob 19.30.

KAMNIK: Sovjetski film »Mladost naše domovine«. Predstava ob 19.30.

KRANJ: MESTNI: Sovjetski film »Prisega«. Predstava ob 19.30.

PTUJ: Sovjetski film »Sovjetska Estonija«. Predstava ob 19.30.

MAJI OGLAS

SMUČI, dobro ohranjene 190-200 cm kupim takoj. Naslov v podruž. Ljudske pravice Kranj.

PREKLICUJEM prometno knjižico avtomobila št. 6371, znamke Ford BB Ripar 285420990 S 3819 na ime Vidočnik Avgust. Celje, Dečkova 22.

RAZVELJAVLJAM izgubljeno oblačilno nakaznico na imena Anton IG, Jožefa IG, Frane IG, Vojko IR, Milan IR, Franc ml. IG, Golavšek, Sessé 10, Sv. Pavel pri Prebolu.

RAZVELJAVLJAM izgubljeno osebno OF izkaznico in druge dokumente na imena Berdon Dorica, KLO Kobreško okraj Gorica.

### Norveški smučarski trener prispel v Planico

Ljubljana, 21. decembra.

Kakor znano, je bila naša fizikalna zveza v dogovorih z Norveško smučarsko zvezo, da ji pošlje trenerja, specialista za skoke na smučeh. Norvežani so izbrali izkušnega skakalca Sigurda Taraldsena, ki je prispel z letalom v Beograd, od tam pa je danes popoldne potoval skozi Ljubljano v Planico.

Na kolodvoru so pozdravili prikupnega gosta iz daljne Norveške člani smučarskega odbora pri FZS s tovarišem Josom Gorcem na čelu. V imenu Olimpijskega odbora je bil prisoten predsednik inž. Stanko Bloudek. Prisotni so obsipali našega novega trenerja z mnogimi vprašanji, na katera je ljubezljivo odgovarjal, medtem ko je oboedoval v kolodvorski restavraciji. Sigurd Taraldsen je doma iz Osla, kjer je uslužben kot uradnik. V smučarskih skokih se udeležuje že od rane mladosti in je tudi sam tekmovalac. O snežnih razmerah pravi, da so na severu prav dobre, saj imajo v Oslu in okolici že od novembra

### Hajduk : Partizan 1:0 (0:0)

Beograd, 21. dec. Ob priliki proslave dneva Jugoslovanske armade sta danes igrala na igrišču CDJA »Partizana« prijateljsko nogometno tekmo moštvi »Partizana« in »Hajduka« iz Splita. To srečanje med partizanskim moštvom »Hajduka« (ki je bilo po kapitulaciji Jugoslavije prvo osnovano na svobodnem ozemlju aprila 1940) in »Partizanom«, prvakov države in pokalnem prvakov, je obiskalo kljub velikemu mrazu 7000 ljudi.

Na terenu je bilo nekaj centimetrov snega, ki je onemogočil tehnično dovršeno igro. Tekma, razen prve četrt ure, ko se igralci niso znašli na zmrzlem terenu, je bila živahna, posebno se v drugem polčasu, ko so bili napeti prizori pred obema vrati. Ne moremo reči, da je imel »Hajduk« več od igre. Njegovi igralci, ki so bili v začetku brez ostrega starta, so igrali bolj borbeno ter zmago popolnoma zaslužili.

Kratek potek igre: V prvih 15 minutah je bila žoga večinoma v polju, Bobek je v 10 minuti lepo plaširano poslal žogo čez prečko. Kmalu nato je Vukas prodrl pred vrata »Partizana«, toda Šošarič je lepo streljano žogo ubranil. Nato je postala igra živahna, posebno se pred vrati »Partizana«, kjer je bil najbolj nevaren Vukas, ki je bil najboljši na terenu - V 28. minuti je imel »Partizan« lepo priliko za gol, toda žoga je letela previsoko. Kljub temu, da je eredi prvega polčasa »Partizan« prevladoval na terenu, sta Vukas in Ivo Radovnikovič stalno napadala vrata »Partizana«. Zadnjih 15 minut prvega polčasa je prevladoval na

terenu »Hajduk«. Stinčić je lepo branil iz bližnje streljano Senčarjevo žogo. — Z rezultatom 0:0 sta obe moštvi odšli na odmor.

V drugem polčasu pa je začel »Partizan« napadati, toda nekoristne kombinacije ga niso pripeljale do gola. Ko keza je moral večkrat pošiljati žogo v aut. Stinčić je ostro streljano žogo Senčarja lepo branil. V 16. minuti je bila žoga spet pred vrati »Hajduka«, toda oba branilca sta uspešno intervenirala. »Hajduk« je kmalu nato prenesel igro v napad, toda »Partizan« se je dobro branil. Senčar je zopet nekajkrat prodrl pred gol »Hajduka«, toda žoga je ostala vedno v rokah Stinčića. V 20. minuti se je ostro streljana Bobekova žoga odbila od letve. Že je izgledalo, da se bo tekma končala brez gola. Toda zadnjih 15 minut je prevzel iniciativo »Hajduk« in v 37. minuti dosegel zmagovalni in edini gol te tekme. Vukas je iz daljave 20 metrov ostro streljal na gol. Žogo je Šošarič odbil na noge Nedoklanu, ki je žogo poslal v mrežo.

Od »Partizana« so bili najboljši Mihajlovič, Senčar in Čajkovič, pri »Hajduku« pa Vukas, Radovnikovič Ivo, ter vsa obramba.

»Partizan«: Šošarič, Brozović, Čolič, Čajkovič, Firm, Atančević, Mihajlovič, Senčar, Jezerkič, Bobek, Simonovski.

»Hajduk«: Stinčić, Broketa, Kokeza, Batinič, Lokošek, Mrčić, Vukas, Radovnikovič Ivo, Nedoklan, Radovnikovič Tonči.

Sodnik Čolič iz Beograda.

### Lokomotiva : Dinamo 1:1

Zagreb, 21. decembra. Danes sta se ob lepem sončnem toda hladnem vremenu srečali dve zagrebški nogometni ligaški moštvi: Dinamo in Lokomotiva. Rezultat tekme je bil 1:1 (1:0) za Lokomotivo.

Dinamo je bil v drugem polčasu v rahli premoči toda njegov napad ni izkoristil nekoliko ugodnih prilik za dosegla gola. Lojen je v 50. minuti za streljal enajstmetrovko. Igra sama je bila zelo nepovezana in raztrgana. Vratar Monsider je v prvem polčasu ubranil nekoliko zelo nevarnih strelav napadalec Lokomotive. Gole sta zabila za Lokomotivo Bobek II, za Dinamo pa Wöfl.

### Sloga : Crvena zvezda 2:2

Novi Sad, 21. dec. Prijateljska nogometna tekma Crvena zvezda : Sloga se je končala neodločeno 2:2 (1:0).

Gole so zabili za Crveno zvezdo Mitič 1 in Milovanov (autogol), za Slogo pa Aca Petrovič in Karanfilović. Gledalcev je bilo 3000.

### Namizno-teniško ligaško tekmovanje Kladivar : Enotnost 5:3



### Čigorinov spominski šahovski turnir v Moskvi

Moskva, 21. decembra. Turnir šahistov slovenskih držav se bliža zaključku. V predzadnjem kolu sta igrala favorita za prvo mesto Botvinik in Keres. Rezultati predzadnjega kola so naslednji:

Dr. Trifunović in Gligorič sta remizirala v 23. potezi. Smislov je v 31. potezi premagal Sokolskega, vele mojster Rogozin pa v 34. potezi Bolgara Cvetkova.

Vse ostale partije pa so bile prekinjene. Pachman stoji pozicijsko boljše v igri z Novotelnovim. Kotov ima proti Holmovu dva kmeta več. Partije Bondarevski : Kotnauer, Boleslavski : Plater in Botvinik : Keres pa so bile prekinjene v izenačenih pozicijah.

Tabela pa je po predzadnjem kolu naslednja: Botvinik 9½ (1), Rogozin in Smislov 9½, Keres 9 (1), Boleslavski in Kotov 8 ½ (1), Pachman in Novotelnov 7½ (1), dr. Trifunović 7½, Gligorič 7, Bondarevski 5½ (1) itd.

Vremenska napoved za ponedeljek 22. decembra: Nobene bistvene spremembe.